

INFO - SCOOP

Van de redactie

Tint E.P. Mori

In deze Info-Scoop kunt u een overzicht lezen van de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië gedurende de periode 01 januari tot 15 januari. Het tweede artikel is een samenvatting van de gebeurtenissen in Angola tot 05 december vorig jaar. Tenslotte vindt u in de bijlagen een overzicht van de gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië over de periode 21 november tot 05 december 1994 welke door de werklast van de laatste weken van 1994 niet meer uitgegeven kon worden. Tevens wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om u namens 101 MIDCie een gelukkig en voorspoedig 1995 toe te wensen.

GEBEURTENISSEN IN HET VOORMALIG JOEGOSLAVIË van 01 t/m 15 januari 1995 - EEN OVERZICHT -

101 MIDCie
sectie Joegoslavië

Vdg Grootendorst

INLEIDING

In deze samenvatting wordt de situatie van 1 januari tot 15 januari 1995 behandeld onderverdeeld in:

- Republieken van het voormalig Joegoslavië
- Bosnië-Herzegovina:
 - *politieke aspecten
 - *militaire aspecten
 - *VN en EU
- Balkan

REPUBLIEKEN van het voormalig Joegoslavië

KROATIË

Kroatië heeft op 12 januari bij monde van president Tudjman gezegd dat de VN-troepen die gestationeerd zijn in de Servische gebieden van de Krajina uiterlijk eind juni moeten vertrekken. Dit is meegedeeld aan de diplomatieke vertegenwoordigers van de landen

die deel uitmaken van de internationale contactgroep en de lidstaten van de VN-Veiligheidsraad. De Kroatische regering is al lang ontevreden over de blauwhelmen in de Krajina. Zagreb vindt dat de VN niet voldoet aan haar opdrachten, namelijk het ontwapenen van de Serviërs en ervoor zorgen dat de vluchtelingen naar huis kunnen terugkeren. Het is duidelijk dat Kroatië zijn gezag over de Servisch gebieden wil herstellen om te voorkomen dat de Krajina zich aansluit bij een eventueel Groot-Servië.

Hoewel Tudjman wel vaker bedreigd heeft het mandaat niet meer te verlengen na 31 maart, is het VN hoofdkwartier in Zagreb ditmaal onder de indruk van de stelligheid van de Kroatische president. Akashi heeft de Kroatische regering om een toelichting gevraagd. In een interview met de Kroatische televisie heeft Akashi zelf gezegd dat een eventuele terugtrekking een besluit moet zijn van de Veiligheidsraad en de secretaris-generaal van de VN. Een aantal dagen na zijn dreigement heeft Tudjman zijn besluit officieel aan de VN meegedeeld. De secretaris-generaal van de VN, Boutros Ghali, zei in een reactie op het besluit van Tudjman dat hij bang is dat terugtrekking van UNPROFOR uit Kroatië het risico inhoudt van 'een heropleving van de vijandelijkheden in Kroatië'. Geweld tussen de Kroaten en de

Kroatische Serviërs is dan zo goed als onvermijdelijk.

De ernst van Zagreb over het vertrek van de blauwhelmen heeft vooral te maken met de inspanningen van de Contactgroep voor Bosnië. Als het tot een politieke regeling in Bosnië komt (d.w.z. legalisering van een Servische republiek in Bosnië), is er een precedent geschapen. De Kroatische Serviërs kunnen dan de internationale erkenning van hun republiek gaan opeisen. Frankrijk en Rusland hebben laten weten daar wel oren naar te hebben. Ook hierom wil Tudjman de controle over de Krajina terugkrijgen voordat het in Bosnië vrede wordt.

Er is nog één redding mogelijk voor de verlenging van het mandaat. De economische onderhandelingen tussen de Kroaten en de Kroatische Serviërs over opening van de oliepijpleiding door hun grondgebieden zijn op dit moment in volle gang. Wanneer deze onderhandelingen succesvol aflopen, is er een mogelijkheid dat Kroatië toch besluit het mandaat te verlengen. Volgens de Kroatische regering is de kans op heropening groot en moet er alleen nog onderhandeld worden over een aantal details.

LUCHTMACHT KROATIE (door AOOI Breurkes)

In een voorgaande Infoscoop is geschreven, dat de Kroatische luchtmacht zeker in grootte zou toenemen. Deze toename is tot uiting gekomen in zowel het aantal vliegtuigen als helikopters.

Op dit moment is Kroatië in het bezit van twintig MiG-21, één ORAO en zes Galeb Jastreb J-1 straaljagers. De helikoptervloot bestaat uit achttien tot twintig Mi-8 HIP C / Mi-17 HIP H, zes Mi-24D Hind D, twee Jet Rangers en enkele Gazelles. Voor transportdoeleinden kan men terugvallen op drie AN-2 Colt, enkele DO 28 Skyservants en een aantal kleine lichte vliegtuigen.

De Bosnische Kroaten hebben van Kroatië twee MD500 helikopters in bruikleen gekregen.

Het overgrote deel van de MiG-21 vliegtuigen en de Mi-24D Hind D helikopters is afkomstig uit o.a. de Ukraine. Enkele MiG-21 vliegtuigen zouden uit het voormalige Oost-Duitsland afkomstig zijn. De MiG-21 vliegtuigen zijn gestationeerd op de vliegvelden van Pula, Zagreb en Split.

Er doen tevens verhalen de ronde dat de

Kroaten MiG-25 en MiG-29 vliegtuigen hebben gekocht of bezig zijn te kopen. Wie deze toestellen zou gaan leveren is niet bekend.

Bij een oefening gehouden in de zomer van 1994 bij Zadar, gaven Mi-24 helikopters 'close air support' toen een luchtlandseenheid van compagniesgrootte luchtlandingen met Mi-8/17 helikopters uitvoerden. Hiermee is aangetoond dat Kroatië zeker bezig is nieuwe luchtlandingseenheden te formeren en dat de steun van de luchtmacht in deze een belangrijke rol zal gaan spelen.

UNPA's/SERVISCHE KRAJINA

De leiders van de 'Republiek Servische Krajina' hebben toegezegd zich te zullen houden aan het bestand en zich te zullen terugtrekken uit de Bihac-pocket. Tot nu toe echter zijn er tegenstrijdige berichten of de SVK zich daadwerkelijk terugtrekt. Bij de voortdurende beschietingen in de moslim enclave Bihac (zowel in de stad als rond Velika Kladusa) wordt de SVK nog steeds genoemd als één van de strijdende partijen. Niettemin zijn er volgens VN-waarnemers aanwijzingen dat gedeelten van de SVK zich terug trekken in de Servische Krajina. Gezien de nog steeds gespannen verhoudingen tussen RSK en Kroatië en het aflopen van het mandaat van Kroatië voor de aanwezigheid van VN-militairen in de UNPA's is het te verwachten dat de SVK (leger van RSK) zich meer gaat concentreren op de verdediging van het eigen gebied.

In de vorige Infoscoop (overzicht gebeurtenissen t/m eind december 1994) heeft u kunnen lezen over de voorwaarden van de kaderovereenkomst tussen Kroatië en de RSK. Eén van de afspraken daarin was dat de RSK delen van de snelweg van Eenheid en Broederschap (Zagreb-Belgrado) open zouden stellen. Dat is in de achterliggende periode (na intensieve onderhandelingen) ook daadwerkelijk gebeurd. Sinds het begin van het nieuwe jaar kan de snelweg weer over het hele traject bereden worden door alle betrokken partijen. UNCIVPOL en ECMM controleren de door de partijen besloten procedures. Het gedeelte van de snelweg door UNPA West wordt op dit moment redelijk intensief gebruikt (2500-3500 voertuigen per dag), terwijl het deel door UNPA Oost vrijwel niet gebruikt wordt (10-50 voertuigen per dag).

SLOVENIË

NTR

SERVIË

De bemiddelaars van de EU en de VN in de crisis in ex-Joegoslavië, Owen en Stoltenberg, hebben in Belgrado gesproken met Milosevic om hem op de hoogte te brengen van de resultaten van eerder overleg met de Kroaten in Zagreb en de Kroatische Serviërs in Knin. Wat de resultaten van dat eerdere overleg waren werd niet bekend gemaakt. Vermoedelijk hebben de bemiddelaars geprobeerd Milosevic gerust te stellen met betrekking tot de gespannen relatie tussen Zagreb en Knin. Het laatste wat de bemiddelaars natuurlijk willen is dat de gespannen relatie tussen Kroatië en de Krajina Serviërs resulteert in een oplaaiende strijd tussen Servië (dat in het licht van de Groot-Servische gedachte als bondgenoot van de Krajina Serviërs op zal treden) en Kroatië.

De Veiligheidsraad van de VN heeft op 12 januari besloten de gedeeltelijke opheffing van de sancties tegen Joegoslavië (Servië en Montenegro) met 100 dagen te verlengen. De concessie was in september vorig jaar vooral een beloning voor de Servische president Milosevic, nadat hij had besloten tot een economisch en politiek boycot van de Bosnische Serviërs door Joegoslavië. De concessie is nu met nog eens 100 dagen verlengd, maar Belgrado kreeg wel de waarschuwing dat het moet stoppen de Kroatische Serviërs van olie te voorzien. Rusland onthield zich overigens van stemming in de Veiligheidsraad, omdat het de verlenging van de verlichting van de sancties onvoldoende vindt. Rusland wil een verdergaande opheffing van de sancties.

In de resolutie is bepaald dat voor humanitaire leveranties vanuit Joegoslavië naar de Bosnische en Kroatische Serviërs toestemming nodig is van de Bosnische en Kroatische regering. Deze maatregel is vooral bedoeld om een eind te maken aan de vermeende leveranties van olie vanuit Belgrado aan de Kroatische Serviërs.

VOJVODINA

NTR

KOSOVO

Het bezoek van afgevaardigden van de OVSE (de voormalige CVSE) aan de Servische president Milosevic is op een mislukking uitgelopen. De OVSE heeft geprobeerd om

Milosevic over te halen om in te stemmen met de opening van een OVSE-kantoor in Kosovo. Tevens wilde de organisatie de dialoog over de respectering van de mensenrechten in Kosovo hervatten. Milosevic wilde daar echter niets van weten zolang de OVSE de schorsing van Joegoslavië handhaaft.

MONTENEGRO

NTR

MACEDONIË (FYROM)

NTR

BOSNIË-HERCEGOVINA

BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK

De belangrijkste politieke gebeurtenissen in de afgelopen periode waren de volgende:

- ondertekening bestandsakkoord tussen VRS en BiH;
- onderhandelingen over de controle op de naleving van het akkoord;
- ondertekening document met wederzijdse concessies;

De Bosnische regering en de Bosnische Serviërs hebben op oudejaarsdag een bestandsakkoord voor de komende vier maanden getekend. Akashi, Karadzic en Rose zijn hoopvol gestemd, Izetbegovic daarentegen is pessimistischer (Volkskrant): "we zullen onderhandelen waar we kunnen en zullen oorlog voeren waar we moeten. Als de vijand zich niet bereid toont redelijke oplossingen te accepteren, zal het bestandsakkoord niet worden verlengd." Zie voor de inhoud van de afspraken: VN/EU/NAVO. De HVO (Bosnische Kroaten), die zich niet bij voorbaat gebonden voelden aan het bestand tussen BiH en VRS, zijn het na een aantal dagen onderhandelen eens geworden met het akkoord. President Zubak heeft uit naam van de HVO in Mostar het akkoord getekend. De Lapresle, Owen en Stoltenberg onderhandelen daarna met 'president' Martić en Borislav Mikelic van de RSK (Kroatische Serviërs) om een einde te maken aan de betrokkenheid van de SVK bij de strijd in de Bihac pocket.

Ondanks het bestandsakkoord tussen de BiH, VRS en HVO hebben de strijdende partijen in de Bihac-pocket gewoon doorgevochten. Er zijn diverse onderhandelingen geweest met zowel Abdic aanhangers als SVK-strijders. Deze twee partijen strijden zij aan zij tegen het V BiH korps. Het is uit de berichtgeving in de media onduidelijk of de SVK en Abdic nu wel of niet het bestand of iets anders ondertekend hebben of alleen mondelinge toezeggingen hebben gedaan:

Met name het Bosnische regeringsleger heeft laten weten dat wanneer de strijd in de moslim-enclave blijft voortduren, het bestand weinig kans van slagen heeft. Ook andere bronnen melden dat de strijd in de enclave het broze bestand eenvoudig kunnen breken.

Nu er een bestandsakkoord is getekend tussen de belangrijkste strijdende partijen, moeten er afspraken gemaakt worden over de naleving van het akkoord. VN-zegsman Ivanko heeft verklaard (5/1) dat de eerste bijeenkomsten van plaatselijke commissies, die moeten toezien op naleving van het akkoord, moeizaam waren verlopen. In deze commissies hebben afgevaardigden van alle oorlogspartijen in Bosnië zitting. Zowel de BiH als de VRS vertegenwoordigers willen uit onder de eerder gemaakte afspraak die voorziet in het plaatsen van VN-soldaten tussen de strijdende partijen. Met name de moslims hebben er problemen mee: " Als het bestand niet in stand blijft kunnen we niet aanvallen want de VN staat in de weg."

De onderhandelingen over de controle op de naleving van het akkoord blijven stroef verlopen, hetgeen wordt weergegeven door de volgende (kranten)berichten:

Na moeizame onderhandelingen op 5 januari op het vliegveld van Sarajevo tussen afgevaardigden van de Bosnische Serviërs en de Bosnische regering is er een overeenkomst bereikt over de manier waarop de naleving van het bestand gecontroleerd gaat worden. De partijen zullen vertegenwoordigers meesturen met de verkenningshelikopters van de VN. Naar verwachting wordt dit akkoord vandaag getekend. De controle zal in eerste instantie geconcentreerd zijn op de terugtrekking van troepen uit de DMZ bij Sarajevo en het heropenen van de aanvoerroutes naar de stad. Volgens Rose zijn de troepen vrijwel geheel teruggetrokken uit de DMZ. Overigens blijven de voortdurende gevechten in de Bihac pocket

het bestand in gevaar brengen en zijn deze gevechten er mede de oorzaak van dat de partijen tijdens de onderhandelingen erg wantrouwend zijn.

Generaal Rose heeft op 8 januari wederom geprobeerd de stroeve onderhandelingen over de controle op de naleving van het akkoord op gang te krijgen. Hij deed dit door te praten met generaal Mladić (VRS). Volgens Rose heeft de BiH zich volledig teruggetrokken uit de DMZ rond de berg Igman en was er geen reden meer voor de VRS om de toegangswegen naar Sarajevo langer dicht te houden. Mladić was echter niet te overtuigen en bovendien wilde hij de DMZ rond de berg ineens groter maken. Zolang de VRS denkt dat de BiH zich nog op de berg bevinden, weigeren zij om een belangrijke toegangsweg tot Sarajevo vrij te geven. De gestelde termijnen in het oorspronkelijke akkoord voor het ontruimen van de berg door de BiH en het openstellen van toegangswegen tot Sarajevo door de VRS zijn door al het gepraat en de onderlinge beschuldigingen ruimschoots verstreken.

Inmiddels heeft de HVO-leider Zubak gewaarschuwd dat zijn troepen de strijd zullen hervatten als het overleg over een uiteindelijke politieke regeling niet op gang komt voordat het staakt-het-vuren op 30 april verstrijkt.

De problemen tussen de BiH en de VRS over de ontruiming van de DMZ en het vrijgeven van toegangswegen naar Sarajevo zijn ook gisteren (9 januari) niet opgelost. BiH beweert dat zij de berg Igman volledig ontruimd hebben en eisen nu vrijgave van de toegangswegen door de VRS. Deze hebben inmiddels beloofd dat eind van de week te doen. Inspectie van Igman was gisteren onmogelijk vanwege het slechte weer. De eis van de VRS dat BiH zich ook uit andere gebieden dan de DMZ moeten terugtrekken is door de VN afgewezen.

De strijd aan de onderhandelingstafel wordt steeds verbeterd (10/1). Het grootste obstakel vormt de interpretatie van het vredesplan van de contactgroep. Volgens het "akkoord Carter" moeten de partijen de komende maanden praten ' op basis van het vredesplan'. De Bosnische regering, die het plan van de zomer aanvaardde, krijgt steeds meer twijfel over de achterliggende bedoelingen van die zin. Het standpunt van de contactgroep (slikken of stikken) lijkt nu niet meer te gelden voor de Servische agressor. De moslims

vermoeden dat de contactgroep het plan bij wil stellen in het voordeel van de Bosnische Serviërs. Mogelijkerwijs heeft Carter toezeggingen in die richting gedaan toen hij in Pale sprak met de Bosnische Serviërs. Carter kon nu met een plan komen en zijn missie als geslaagd presenteren. Als dat zo is dan is er voor de moslims weer een reden om het originele plan alsnog af te wijzen en het bestand aan hun laars te lappen. Een en ander verklaart de gespannen houdingen van beide partijen, alsook hun onwil om als eerste partij een bepaalde toezegging waar te maken. De Bosnische regering heeft in elk geval protest aangetekend tegen de plannen van de internationale contactgroep om wijzigingen aan te brengen in het vredesplan voor Bosnië en kan zich niet vinden in het feit dat het vredesplan nu gezien wordt als een 'vertrekpunt voor nieuwe onderhandelingen'.

Na urenlang overleg hebben op 10 januari de generaals Mladic (VRS) en Delic (BiH) en de vertegenwoordiger van de Bosnische Kroaten, Blaskic, een document ondertekend waarin de VRS en de BiH wederzijdse concessies overeenkomen. De afspraken moeten de besprekingen over een definitieve vrede nieuw leven inblazen. De concessies houden onder meer in:

- De VRS moeten vanaf zaterdag 14 januari de weg tussen Sarajevo en het vliegveld en door de regering gecontroleerde gebieden in Centraal-Bosnië vrijgeven voor burgerverkeer en hulptransporten.
- In ruil voor bovenstaande krijgen de VRS via het onder VN-toezicht staande vliegveld toegang tot door hen gecontroleerde buitenwijken van Sarajevo.
- vrijlating van krijgsgevangenen van beide partijen.
- evacuatie van zieken uit oorlogsgebieden.
- gezamenlijke controle van de DMZ rond de berg Igman bij Sarajevo.

De Bosnische regering heeft nogmaals benadrukt dat de eerder overeengekomen 51-49 procent verdeling van Bosnië uit het plan van de contactgroep niet ter discussie kan komen te staan. Volgens onbevestigde bronnen eisen de Bosnische Serviërs echter aanzienlijke concessies van de moslims t.a.v. de in het oorspronkelijke vredesplan voorgestelde

gebiedsverdeling, willen de onderhandelingen ook maar enige kans van slagen hebben.

Het Bosnische regeringsleger (BiH) heeft de VRS ervan beschuldigd in de Bihac-enclave gevangengenomen burgers en militairen te executeren. Generaal Dudakovic (BiH) schrijft dit in een brief aan de Verenigde Naties. In deze brief noemt hij de namen van zes soldaten en acht burgers die na hun gevangenneming door de VRS zouden zijn doodgeschoten. Hij dringt aan op controle op de naleving van de conventie van Genève. De VN onderzoekt de zaak.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR

De militaire situatie in Bosnië is met de ingang van het bestandsakkoord behoorlijk veranderd. Het aantal gevechten is duidelijk afgenomen, zeker in vergelijking tot de situatie eind november. Naarmate het bestand langer duurt, nam het aantal gevechten en schendingen van het bestand constant af. De meeste schendingen vonden plaats in de bekende hotspots te weten: rond Velika Kladusa en de stad Bihac in de Bihac-enclave, de Posavina corridor, de Doboï vinger, de regio Livno-Glamoc. Verder wordt er nu en dan melding gemaakt van schendingen in andere gebieden. Meestal gaat het om klein kaliber- of mitrailleur vuur en een enkele keer om mortier- of ander artillerie geschut. De gevechten in de moslim-enclave Bihac vormen de grootste bedreiging voor het bestand, aangezien een deel van de strijdende partijen zich niet aan het bestand houdt (Abdic en SVK). Genoemde partijen vechten tegen V BiH korps. De Bosnische regering kan dus eenvoudig het bestand laten vallen als de aanvallen van de gecombineerde legers van SVK, Abdic en VRS op het V BiH korps te ernstig worden.

BIHAĆ-POCKET

Zoals hierboven reeds beschreven bedreigt de militair en politiek instabiele situatie het bestand voor heel Bosnië. Hieronder volgen in chronologische volgorde de ernstigste schendingen van het bestand en een overzicht van de gevechten.

De nog steeds voortdurende gevechten

tussen Abdic aanhangers en de SVK enerzijds en V BiH korps anderzijds bedreigen het bestand. Abdic zou echter een 'verklaring' hebben getekend in Velika Kladusa in het bijzijn van een VN ambtenaar waarin hij zich vastlegt de voorwaarden voor het staakt het vuren in Bosnië te respecteren.

In het noordwesten van de enclave zijn ernstige schendingen van het bestand gemeld. In de omgeving van Velika Kladusa sloegen 250 artilleriegranaten in, tevens werden gevechten met lichte wapens gemeld. Waarschijnlijk gaat het om Abdic strijders of SVK. Niettemin zijn er volgens VN waarnemers aanwijzingen dat de SVK zich terugtrekt uit de enclave, zoals mondeling toegezegd door hun leiders. In de volgende dagen blijven er echter meldingen binnen komen van gevechten in dezelfde regio, waarbij aanhangers van Abdic en SVK als hoofdschuldigen aangemerkt worden.

Ten zuiden van de enclave, in de buurt van de plaats Bosanska Krupa, bestookte de VRS eenheden van het Bosnische regeringsleger.

De voedsel en brandstof situatie in Bihac is zorgwekkend. De kleine Bosnisch Kroatische gemeenschap in Bihac heeft een wanhopige oproep gedaan aan de Kroatische regering. Als er niet snel voedsel komt zullen volgens de boodschap honderden mensen van de honger sterven. Een VN konvooi met levensmiddelen voor Bihac is teruggeroepen naar Zagreb nadat dagenlang tevergeefs was geprobeerd om Bihac te bereiken. Ook voor de VN troepen in Bihac (Banbat) wordt de situatie steeds slechter. Doordat de transporten bij de grens worden tegengehouden door SVK en VRS hebben ze een ernstig tekort aan brandstof. Daarom hebben zij hun generatoren moeten stoppen, met als gevolg dat ze geen verwarming meer hebben en ook geen stroom voor de communicatiemiddelen. Volgens woordvoerders van de VN zijn meel en zout niet langer te vinden en zijn andere producten veel te duur (kilo suiker 60 mark) voor de lokale bevolking. Het tekort aan brandstof heeft ook ernstige gevolgen voor het ziekenhuis van Bihac.

BIHAC:

Ook in de stad Bihac zijn schendingen van het bestand gemeld. In de buurt van de stad sloegen 8 granaten in en werden zeventien salvo's van machinegeweren geregistreerd door

de VN. Waarschijnlijk zijn de granaten afgevuurd door de SVK.

NOORD-BOSNIË-HERCEGOVINA

Volgens de VN vluchtelingenorganisatie maken de Bosnische Serviërs zich met name in de regio Banja Luka nog steeds schuldig aan etnische zuiveringen.

Vanaf medio december vindt 'onacceptabele en onvoorstelbare etnische terreur plaats' aldus een woordvoerder van de UNHCR. De acties richten zich zowel tegen de moslims als de Bosnische Kroaten. In Sanski Most (ten zuiden van de Bihac enclave) zouden ten minste vijf moslims zijn doodgeschoten of levend verbrand. Met Kerstmis mishandelde de politie in Banja Luka tientallen Kroaten die net een kerk verlaten hadden. Verder zijn er onbevestigde berichten dat honderden Kroaten en moslims uit de omgeving van Banja Luka op transport zijn gesteld naar het front tussen Serviërs en Kroaten in Zuid-Bosnië. Verder verdreven de Serviërs begin januari ongeveer 100 mensen uit hun huizen.

TUZLA:

In Tuzla wordt net als in andere belangrijke plaatsen het staakt-het-vuren op de proef gesteld. De BiH troepen hebben het vliegveld van Tuzla geblokkeerd uit onvrede over de plaatsing van een liaison-officier van de VRS op het lokale VN hoofdkwartier. Verder heeft de BiH gedreigd om de bewegingsvrijheid van de VN verder te beperken. De gebeurtenis benadrukt de wantrouwende relatie tussen BiH en VRS.

De bezetting is tevens een protest tegen het laatste akkoord tussen BiH en VRS over wederzijdse concessies, wat op 10 januari na lang onderhandelen getekend is (zie Bosnië-Herzegowina politiek).

In het verlengde van de hierboven beschreven problemen heeft de Bosnische vice-president Ganic generaal Rose beschuldigd van het tarten van de moslims. De Servische verbindingsofficier zou de commandant zijn geweest van de artillerie-eenheid die tweeënehalf jaar lang Tuzla heeft bestookt. Zijn aanwezigheid is een belediging voor Tuzla, aldus Ganic.

OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA

GORAZDE:

De Bosnische Serviërs hebben het vertrek van 33 gewonden uit de enclave geweigerd. Volgens beweringen van VN medewerkers ter plaatse verlangen de Serviërs plotseling de uitwisseling van eigen gewonden. De VN heeft meegedeeld dat het volgens internationale regels verboden is om transport van gewonden te chanteren met politieke of andere dreigementen.

ZEPA:
NTR

SREBRENICA:

Nadat het lange tijd uitzonderlijk rustig was geweest in de moslim enclave Srebrenica zijn de Bosnische Serviërs op 11 januari plotseling de moslim-enclave binnengedrongen. Dit resulteerde in gevechten met de in de enclave gelegerde troepen van het Bosnische regeringsleger. De gevechten braken uit kort na de ondertekening van het akkoord tussen de BiH en de VRS over wederzijdse concessies (zie BH politiek). Nadere details over de gevechten ontbreken. Het incident had géén gevolgen voor de in Srebrenica aanwezige nederlandse militairen van het Dutchbat.

CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA

Voor het eerst sinds het ingaan van het staakt-het-vuren is op 9 januari het front bij Doboj opgeschrikt door gevechten. Het is nog onduidelijk hoe zwaar de gevechten zijn. In de dagen volgend op 9 januari worden regelmatig schendingen van het bestand gemeld in de regio.

SARAJEVO:

Als alle onderhandelingen succes hebben zal binnen afzienbare tijd een aantal belangrijke aanvoerwegen naar Sarajevo vrijgegeven worden door de VRS. Een en ander is afhankelijk van de terugtrekking van de BiH troepen uit de DMZ van de berg Igman. De ernstigste schending van het bestandsakkoord vond plaats in Sarajevo. Een van de schouder geschoten raket trof het Holiday Inn, maar er vielen geen gewonden. De beschieting kwam vanuit een wijk in handen van VRS. De VN onderzoekt het incident.

Het openbare leven komt, ondanks het feit dat de aanvoerwegen nog niet zijn vrijgegeven, langzaam weer op gang. Het vliegveld van Sarajevo is weer open en ook de trams rijden

weer, zij het onder bewaking van VN op de beruchte punten waar scherpschutters opereren (Snipers Alley).

De hulpvluchten op Sarajevo zijn hervat nadat het vliegveld zaterdag 7/1 gesloten was. Er waren toen kogelgaten ontdekt in één van de VN vliegtuigen. Het is onduidelijk of het vliegtuig met opzet is beschoten of dat de kogelgaten het gevolg zijn van vreugdevuur. In Sarajevo zelf zijn Franse VN militairen beschoten. Er vielen geen gewonden. Het is nog onduidelijk welke groepering verantwoordelijk is voor dit incident.

ZUID-BOSNIË-HERCEGOVINA

Door de ondertekening van het bestand door de HVO was de verwachting dat de gevechten in de regio Livno-Glamoc zouden verminderen. De HVO strijdt in dit gebied tegen de VRS en probeert in noordelijke richting haar gebied te vergroten. De door de Kroaten vorig jaar veroverde stad Livno is op 7 januari beschoten met artillerie door verdreven Bosnische Serviërs. Volgens nog onbevestigde berichten gaan de gevechten na 7 januari gewoon door en probeert de HVO inderdaad naar het noorden op te rukken. Het is onduidelijk in hoeverre de HVO hier gesteund wordt door troepen van de BiH en de HV (Kroaten).

VERENIGDE NATIES/EUROPESE UNIE

VERENIGDE NATIES/ EUROPESE UNIE/ NAVO

Na een week onderhandelen o.l.v. Akashi en generaal Rose is op oudejaarsdag een bestandsakkoord getekend door de moslims en de Bosnische Serviërs. Het akkoord bevat afspraken over :

- staakt het vuren vanaf 1200 uur 01/01/95, met een looptijd van 4 maanden
- troepenscheiding langs de frontlijnen
- legering VN eenheden tussen de teruggetrokken troepen
- terugtrekking van zware wapens van de frontlijnen

- herstel van de toelevering van gas, water en electriciteit m.n. in de veilige gebieden
- heropening van de toegangswegen naar Sarajevo en het vliegveld onder VN toezicht.
- beëindiging van sluipschutteractiviteiten
- terugtrekking van alle troepen uit de DMZ op de berg Igman bij Sarajevo.
- Buitenlandse troepen (VSK en HV) moeten Bosnië verlaten

Waarnemers melden dat een aantal zaken niet in het akkoord staat. Zo wordt bijvoorbeeld nergens het plan van de internationale contactgroep genoemd.

Tevens was er verwarring rond de tekst van het akkoord: de moslims en de Bosnische Serviërs gaven twee verschillende versies uit.

De naleving van het bestandsakkoord maakt een uitbreiding van de VN-troepenmacht noodzakelijk. De organisatie gaat bekijken of het aantal militairen vergroot kan worden van 38 naar 45 duizend man. Behalve extra manschappen denkt de VN aan het inzetten van modern verbinding- en waarnemingsmaterieel. Vooral de behoefte aan vliegend materieel, zoals liaison- en transporthelikopters, is groot. (zie ook Nederlandse VN-militairen)

De VN is hard aan het werk om het akkoord van 1 januari te versterken. Generaal Rose zou op 10 januari naar Knin gaan (hoofdstad Servische Krajina) om te praten over het aandeel van de SVK in de gevechten in de moslim enclave Bihac en om een poging te doen de Kroatische Serviërs over te halen zich uit de Bosnische moslim enclave Bihac terug te trekken. De reis is echter om technische redenen uitgesteld. De genoemde technische redenen blijken echter van heel andere aard dan gedacht. De Kroatische Serviërs wensten generaal Rose eenvoudigweg niet te ontvangen in Knin. UNPROFOR heeft in feite de medewerking nodig van de SVK om burgers en troepen in Bihac te kunnen bevoorraden. VN-afgezet Akashi heeft aan de Bosnische vice-president Ganic beloofd de Kroatische Serviërs te dreigen met maatregelen door de Veiligheidsraad als de ze zich niet terugtrekken uit Bihac.

In Bonn hebben leden van de Contactgroep op 5 januari het overleg hervat over het vredesplan en de invloed van het bestand hierop. Over de uitkomst is niets bekend. Diplomaten wezen erop dat de Contactgroep naliet om de Bosnische Serviërs op te roepen hun vredesplan

te aanvaarden. Dit zou er op kunnen wijzen dat de groep meer rekening wil gaan houden met de (Bosnisch) Servische belangen. Dit zou tevens stroken met een nieuw optimisme bij de Bosnische Serviërs. De voorzitter van het parlement van de Bosnische Serviërs heeft gezegd dat "signalen van de VS en andere partijen van de contactgroep duidelijk maken dat de benadering van overleg over een staken van de vijandelijkheden nu evenwichtiger en eerlijker is."

Het resultaat van bovengenoemd overleg van 5 januari is dat de internationale contactgroep weer een missie op pad stuurt. De groep zal een reis maken langs de diverse hoofdsteden in ex-Joegoslavië om een nieuwe poging te doen om het vredesplan voor Bosnië aanvaard te krijgen. Diplomaten van de contactgroep hebben geen mededelingen gedaan of de missie bedoeld is om te onderhandelen over wijzigingen in het plan. Wel werd gezegd dat er geen onenigheid is tussen de leden van de contactgroep onderling. Waarnemers menen echter dat er wel degelijk meningsverschillen zijn.

Tot grote ongerustheid van president Clinton en de NAVO-lidstaten heeft de nieuwe meerderheidsleider in de Amerikaanse senaat, Bob Dole, een wetsontwerp ingediend om op 1 mei 1995 het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen. Het ontwerp wordt door de nieuwe krachtsverhoudingen in de Senaat vrijwel zeker aanvaard. Dole is van mening dat het embargo in strijd is met het Handvest van de VN, waarin het recht op zelfverdediging is vastgelegd. De Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd reist op korte termijn naar Amerika om het congres te waarschuwen voor de gevolgen in Bosnië en voor de NAVO. Dole reageerde nonchalant op de mogelijke gevolgen voor de UNPROFOR troepen: 'Deze moeten dan maar teruggetrokken worden. Ze lopen nu alleen maar in de weg.'

Dole heeft tevens een wetsontwerp ingediend om de deelname van de VS aan vredesoperaties van de VN te beperken. Amerikaanse troepen kunnen dan niet meer onder commando van VN-militairen of functionarissen gesteld worden. Tevens wordt de Amerikaanse financiële bijdrage aan VN-vredesoperaties verlaagd.

Boutros Ghali heeft de lidstaten van de Verenigde Naties opgeroepen zich te bezinnen op het gebruik van economische sancties.

Boutros Ghali vraagt zich af of kwetsbare groepen van een bevolking in een land het slachtoffer mogen worden van de druk op hun leiders. Tevens pleit hij voor de oprichting van een snelle VN interventiemacht, zoals vorig jaar ook voorgesteld door minister van Mierlo van Buitenlandse Zaken.

De schadevergoeding die de VN betalen voor een blauwhelm uit een welvarend land die tijdens een vredesmissie wordt gedood (85.300 dollar), is meer dan vier keer zo hoog als die voor een VN soldaat uit een ontwikkelingsland (19.500 dollar). Het nieuws heeft tot felle kritiek uit de ontwikkelingslanden geleid.

VN-TRIBUNAAL:
NTR

VN-INCIDENTEN

De Bengaalse blauwhelmen in Bihac kampen met tekorten aan brandstof en winterkleding, omdat SVK en Abdic strijders een konvooi van 11 vrachtwagens de doorgang weigeren.

The Times meldt (5/1) dat het functioneren van de VN macht in de Bihac enclave (voornamelijk Bangladeshi) minimaal is. Doordat Abdic aanhangers, ondersteund door SVK, een herbevo konvooi tegenhouden kampen de Bengalen met ernstige tekorten aan brandstof en andere eerste levensbehoeften. Vanwege het brandstoftekort zijn de Bengalen gedwongen hun generatoren stop te zetten, met als gevolg dat ze zonder communicatie, computers, licht en verwarming zitten. Behalve brandstof vervoert het konvooi ook wapens voor de Bengalen. De 1200 man zijn grotendeels ongewapend, mede omdat de Serviërs steeds de aanvoer van hun wapens blokkeren. Ook evacuatie van Bengalen uit het gebied wordt door de Serviërs geblokkeerd. Het is het ernstigste incident sinds een paar maanden.

De VN heeft zich op 4 januari beklaagd over de onwil van de SVK en Abdic' troepen enerzijds en de BiH anderzijds, om zoals afgesproken VN-verbindingsofficieren toe te laten.

NEDERLANDSE VN-MILITAIREN

In de buurt van Kamensko in Kroatië raakte op 28 december een viertonner van de weg en kwam vier meter lager terecht. Er waren gelukkig slechts vier lichtgewonden, die zijn vervoerd naar het ziekenhuis in Split. Het voertuig is geborgen.

Op 3 januari is een konvooi in de omgeving van Sarajevo beschoten. Het konvooi heeft in opdracht van de VRS overnacht in de omgeving van Podromani. Er was geen persoonlijke of materiële schade. Later is dit zelfde konvooi beschoten door strijders uit een tegemoetkomende vrachtwagen. Uiteindelijk arriveerde het konvooi zonder gewonden of materiële schade in Srebrenica.

Tijdens een patrouille op 30 december was er een schietincident. Een nederlandse soldaat werd getroffen door een kogel op zijn kogelwerend vest, toen vanuit een VRS post schoten werden afgevuurd. De soldaat raakte niet gewond.

De eerste 280 militairen van 13 Infbat lumbl zijn vertrokken naar Oost-Bosnië (en inmiddels ook aangekomen) om de eenheden van 12 Infbat lumbl af te lossen.

Nederland staat in principe positief tegenover een verzoek van de VN om extra manschappen en materieel te leveren voor toezicht op de naleving van het bestandsakkoord. Nederland zou in elk geval vier helikopters met personeel kunnen leveren. Het gaat om helikopters die enkele maanden geleden zijn teruggehaald uit Lukovac en sindsdien paraat zijn gehouden voor een eventuele nieuwe inzet in Bosnië. Politiek gezien is de levering van de vier helikopters met bijbehorend personeel geen probleem, aldus een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Bij Defensie worden de ontwikkelingen rustig afgewacht.

De Defensiekrant van 22 december 1994 meldt de resultaten van een onlangs gehouden onderzoek van de Stichting Maatschappij en Krijgsmacht. De vraag was of Nederland moet blijven deelnemen aan de VN-missie in het voormalige Joegoslavië. Drieënveertig procent van de bevolking is van mening dat de Nederlandse militairen moeten worden teruggetrokken, terwijl eenzelfde percentage (43 %) vindt dat ze juist moeten blijven. Veertien procent heeft geen oordeel. De stichting

constateert dat de publieke opinie een breekpunt nadert. Het percentage mensen dat terugtrekking van de Nederlandse militairen voorstaat groeit nog steeds. Wat betreft de aanvaardbaarheid van de risico's die de militairen lopen, zijn de volgende gegevens bekend gemaakt: 47 procent vindt de risico's aanvaardbaar (was eind 1993: 57 %), 40 procent vindt dat niet (was 29 %).

Op initiatief van minister Voorhoeve zijn eind 1994 de chefs defensiestaf van een aantal NAVO-landen en vertegenwoordigers van landen die troepen leveren aan UNPROFOR in Den Haag bijeengekomen. Zij hebben gesproken over de mogelijkheden om de effectiviteit van UNPROFOR in Bosnië te vergroten.

GEBEURTENISSEN IN ANGOLA
tot 5 december 1994
-EEN SAMENVATTING-

101 MIDCie
sectie Afrika

V.D.G. Elgersma

DE VOORGESCHIEDENIS

Sinds Angola in 1976 onafhankelijk werd is het land verzeind in een burgeroorlog. De twee belangrijkste strijdende partijen zijn het Angolese leger dat luistert naar de regering, gevormd door de MPLA partij en de verzetsbeweging Unita onder leiding van Savimbi. In 1990 sloten zij een akkoord waarin men een schema voor een overgangperiode had opgenomen met als doel verkiezingen. De uitslag van deze verkiezingen die in 1992 werden gehouden, werd echter niet geaccepteerd door de UNITA. De burgeroorlog ving weer aan. Sinds 1992 zijn zo'n 100.000 mensen omgekomen.

Hoewel het geweld recentelijk is toegenomen lijkt er nu toch een kleine kans op vrede te bestaan. De UNITA heeft veel terrein verloren. Voorheen had de regering voornamelijk de lange kust in handen. Dit jaar kwamen daar onder andere de steden Cafunfo, Kuito en N'dalatando bij. Een jaar geleden had UNITA nog twee derde van het platteland in handen, nu is dat nog zo'n 40%. Aanvankelijk richtte het regeringsleger zich op de Noord Oostelijke provincies (Lunda Norte en Lunda Sul). Dit is een regio rijk aan diamanten. De MPLA wilde deze inkomstenbron van UNITA elimineren.

Men kan verschillende redenen aanwijzen voor de afnemende kracht van UNITA. De VN veiligheidsraad heeft een boycot op leveranties van wapens en olie ingesteld voor de UNITA. Alleen vanuit Zaïre ontvangt de UNITA nog buitenlandse steun. Tevens heeft het regeringsleger zich gereorganiseerd. Sinds sept 1993 trainen enkele honderden Zuidafrikaanse huurlingen de Angolese militairen. De Angolese regering heeft hiertoe een contract gesloten van zo'n 70 miljoen gulden per jaar met een

schimmige burgerfirma 'Executive Outcomes' in Pretoria.

Veelal zijn dit dezelfde militairen als die in het verleden aan de UNITA zijde hebben gevochten. Zij kennen het terrein en de moeilijkheden die het oplevert perfect. De Zuid Afrikaanse regering is niet onverdeeld gelukkig over deze steun van enkele ondernemende burgers.

HET STRIJDPERK

De strijd is de laatste maand dramatisch slecht verlopen voor UNITA. Niet alleen een groot aantal provinciehoofdsteden werden verloren, ook het hoofdkwartier Huambo werd ingenomen door het regeringsleger.

Hoewel de stad Huambo (belangrijkste bolwerk van de UNITA) sinds twee jaar belegerd was door het regeringsleger, kwam het eind oktober pas weer tot echte gevechten. Duizenden mensen hebben de stad ontvlucht. Sommige bronnen spreken zelfs van 80 % van de bevolking van in totaal 500.000 zielen. Tussen medio oktober en medio november zijn zo'n 1500 mensen omgekomen bij de gevechten.

Een nieuw regeringsoffensief zou het militaire hoofdkwartier in Jamba als doel kunnen hebben. De plaatsen waar UNITA nog het heft in handen heeft (de enclave Kabinda en Jamba) liggen erg ver van elkaar verwijderd. Steun uit Zaïre kan slechts zeer moeilijk Jamba bereiken (zie bijlage 2).

5 november - De stad Caala op enkele kilometers afstand zou in handen van de MPLA zijn gevallen. Ook meldt men verschillende malen dat Huambo reeds is gevallen. Deze berichten blijken niet waar. Wel hebben de

rebellen een MIG van het regeringsleger uit de lucht gehaald.

7 november - Op kritiek over het doorgaan van de gevechten ondanks de parafering in Lusaka van een vredesakkoord antwoorden de autoriteiten in de hoofdstad Luanda dat het staakt-het-vuren pas 17 dagen na de parafering ingaat. Dit zou betekenen dat het 17 november weer rustig wordt in Angola.

9 november - Jonas Savimbi stelt dat hij het akkoord niet gaat ondertekenen als de aanvallen op Huambo doorgaan.

10 november - Het regeringsleger neemt een buitenwijk van Huambo in, evenals het dorp Bomba Alta (op enkele kilometers van Huambo) in.

14 november - Huambo valt. Savimbi heeft Huambo moeten verlaten. Bij het verlaten van de stad door UNITA rebellen zijn ruim 100 mensen geëxecuteerd. Naar verluidt heeft UNITA executies uitgevoerd op leden van de regerende partij die in Huambo waren gebleven toen de UNITA de stad vorig jaar innam. Ook de steden M'banza Congo en Soyo in het Noorden vallen in handen van de regeringstroepen. De belangrijkste stad nog in bezit van de UNITA is UIGE dit moment en het is dan ook daar waar de strijd zich voortzet.

17 november - Het regeringsleger meldt dat de stad Uige in handen is gevallen van het regeringsleger. Echter vijf dagen later stelt de UNITA dat het de stad nog steeds in handen heeft.

Ook meer in het Noorden rond de stad M'banza Congo vindt er gevechten plaats. Alleen in het hoge noorden in de enclave Cabinda zou het UNITA beter vergaan. De UNITA zou de garnizoensplaats Tando Zinzi hebben ingenomen.

VREDESONDERHANDELINGEN IN LUSAKA

Terwijl men in Angola oorlog voerde, werd er in de hoofdstad van buurland Zambia (Lusaka) door dezelfde partijen onderhandeld over een

wapenstilstand en vredesverdrag. De discussies zaten maandenlang vast op de verdeling van de verschillende ministersposten en provinciale leiders. Een tweede probleem was de toekomstige functie van rebellenleider Savimbi. Savimbi wilde of president worden of buiten de regering en zelfs buiten het parlement blijven. Het eerste is uitgesloten voor de MPLA en ook voor de VN nadat Savimbi in 1992 de verkiezingen verloor. Bemiddelaars vrezen dat als Savimbi buiten de regering blijft hij maar al te snel weer naar de wapens grijpt zoals in 1992. Grote druk is dan ook uitgeoefend opdat beide partijen Savimbi zouden accepteren als vice-president. Het voorbeeld was daarbij het kabinet van nationale eenheid in Zuid Afrika.

1 november - Eindelijk vindt men in Lusaka overeenstemming over een akkoord. De tekst wordt geparafeerd. Men spreekt af dat de UNITA de verkiezingsnederlaag van 1992 erkent. In ruil daarvoor krijgt de UNITA 4 ministersposten, 7 staatssecretariaten, 18 gouverneursposten en 5.000 plaatsen in de nieuwe politiemacht. Savimbi krijgt het recht om vice-president te worden. Het is niet duidelijk of hij daarvan gebruik zal maken. Er zal een gedeeltelijke demobilisatie plaatsvinden. De gedemobiliseerde troepen zullen een geïntegreerd leger- en politieapparaat gaan vormen. De naleving van het akkoord zal worden gecontroleerd door een VN vredesmacht van maar liefst 7.000 man.

Het akkoord maakt geen einde aan de strijd, integendeel.

Begin november manen VN diplomaten in Lusaka de partijen zich te beheersen. Teveel gebiedsuitbreiding door het regeringsleger zou het vredesverdrag reeds voor de ondertekening kunnen laten mislukken. De Zuid Afrikaanse vice premier Thabo Mbeki waarschuwt dat als het vredesoverleg mislukt een militaire interventie (gezamenlijk met Rhodesie en Zambia) zal worden overwogen. De Verenigde Staten voeren de druk verder op door te stellen dat mocht het regeringsleger niet ophouden met zijn offensief, de VS zijn steun opzegt aan de olie- en wapenboycot dat geldt voor UNITA.

15 november - De UNITA stelt de definitieve ondertekening van het vredesakkoord 5 dagen uit. Die avond nog wordt wel een staakt-het-vuren getekend door de militaire leiders van

beide partijen. Het bestand moet 16 november ingaan.

geschieden.

UNITA leden stellen dat het staakt-het-vuren geen zin heeft als de VN niet de naleving controleert. De VN heeft reeds in het verleden enkele duizenden mannen toegezegd. Het is echter onduidelijk wanneer de omstandigheden zo zijn dat men tot daadwerkelijke uitzending kan overgaan.

UNITA leden beschuldigen de regering opnieuw dat ze er opuit zou zijn Savimbi te vermoorden. Zuidafrikaanse huurlingen afkomstig uit Durban zouden daartoe opdracht hebben gekregen.

18 november - UNITA breekt de onderhandelingen in Lusaka af omdat de regering het staakt-het-vuren schendt.

20 november - Alsnog wordt het vredesaccord tussen beide partijen getekend. Savimbi komt niet opdagen bij de ceremonie. Veel waarnemers zien dit als een teken dat Savimbi het verdrag niet serieus neemt. Plaatsvervangers van de rebellenleider en van de Angolese president Dos Santos ondertekenen het akkoord. Een permanent staakt-het-vuren dient 22 november in te gaan. Het vredesaccord werd in Luanda met zoveel gewoerschoten gevierd dat 24 mensen om het leven kwamen door verdwaalde kogels.

22 november - Reeds de eerste dag van het staakt-het-vuren beschuldigt de regering de UNITA van schendingen van het bestand. Eindelijk druppelen er berichten binnen over hoe de VN zijn taak wil uitvoeren binnen het vredesakkoord. 15 januari 1995 behoren er 475 VN militairen in Angola aanwezig te zijn. Na enkele maanden zou dat aantal moeten zijn uitgebreid tot 7.000. Tot nu toe heeft de VN slechts toezeggingen voor in totaal 1055 militairen. Zuid Afrika is actief om ook Zambia en Zimbabwe te bewegen troepen te leveren voor deze operatie. De kans is dan ook groot dat de VN-operatie in Angola een grotendeels Afrikaanse aangelegenheid zal worden.

3 december - De VN commissie die de naleving van het vredesaccord moet controleren komt voor het eerst bijéén. De commissie moet gaan onderzoeken hoe de controle het beste kan

**GEBEURTENISSEN IN HET
VOORMALIG JOEGOSLAVIË**
van 21 november t/m 05 december 1994
-EEN OVERZICHT-

101 MIDCie
sectie Joegoslavië
Vdg Jawad

INLEIDING

In deze samenvatting wordt de situatie van 21 november tot 05 december 1994 behandeld onderverdeeld in:

- Republieken van het voormalig Joegoslavië
- Bosnië-Hercegovina:
 - *politieke aspecten
 - *militaire aspecten
 - *VN en EU
- Balkan

REPUBLIEKEN
van het voormalig Joegoslavië

KROATIË

Kroatië had er onder leiding van president Franjo Tudjman voor gekozen om mee te werken aan de diplomatieke initiatieven van de mini-contactgroep en was zodoende bezig met het verbeteren van de betrekkingen met Servië en met de Kroatische Serviërs, die de zogenaamde "Republiek Servische Krajina" (RSK) hebben uitgeroepen. Het offensief tegen de Moslims in de Bihac-enclave, waar het leger van de Krajina Serviërs (de SVK) aan meedoet, hebben het volgen van deze vreedzame koers om tot een politieke oplossing van de problemen met de Serviërs binnen en buiten Kroatië te komen onder druk gezet.

Eind oktober strandden de onderhandelingen met de Krajina Serviërs over hun toekomstige positie in Kroatië en half november verwierpen de Krajina Serviërs een kaderovereenkomst om de economische betrekkingen te herstellen. Kroatië had (en heeft) dus voldoende redenen om aan te nemen dat het bewandelen van de politieke weg om de soevereiniteit over het Kroatisch grondgebied te herstellen niets oplevert.

Het oplaaien van de strijd in Bihac maakte het nog waarschijnlijker dat Kroatië militaire middelen zou gaan gebruiken. Kroatië heeft belang bij het voortbestaan van het V korps van het leger van de Moslims (BiH) in de Bihac-enclave, omdat de aanwezigheid van dit korps de aaneensluiting van Servische gebieden in Kroatië en Bosnië met Servië en daarmee de directe ondersteuning van de RSK door de Serviërs in Bosnië en Servië belemmert.

Velen verwachtten daarom ook dat Kroatië zou ingrijpen in de Bihac-enclave of een aanval zou lanceren op de UNPA's om de Moslims te ondersteunen. Uit de overeenkomst van Washington van 18 maart 1994, waarmee de Muslim-Kroatische Federatie in Bosnië is opgericht, kan men een bijstandsverplichting voor Kroatië aan de Moslims afleiden. Daar hebben de Moslims de afgelopen weken meerdere malen aan herinnerd.

De gesprekken tussen de Servische minister van buitenlandse zaken Jovanovic met de Kroatische president Tudjman en diens minister Granic verliepen in een koele sfeer en hadden geen noemenswaardige resultaten.

Hoofdhindernis bij de gesprekken om de betrekkingen tussen Kroatië en Servië te verbeteren blijft de weigering van Servië om Kroatië in zijn huidige grenzen te erkennen.

Kroatië wil niet praten over autonomie voor de Krajina Serviërs voordat Servië dat gedaan heeft. Belgrado wil het liever andersom, maar is wellicht tot compromis bereid.

De betrekkingen met de Krajina Serviërs werden beheerd door:

- (1) onderhandelingen over een kaderovereenkomst getekend voor het herstellen van de economische betrekkingen tussen Kroatië en de Servische Krajina;
- (2) spanningen als gevolg van:
 - het verlengen van de toestemming door Kroatië aan de NAVO om luchtaanvallen boven Kroatisch grondgebied uit te voeren;
 - dreigementen van Kroatië om Bihać in te vallen en de soevereiniteit over de UNPA's te herstellen; en
 - een aantal incidenten tussen het leger van Kroatië (HV) en het leger van de Krajina Serviërs (SVK).

Kroatië en de zogenaamde "Republiek Servische Krajina" (RSK) hadden op 16 november een kaderovereenkomst over het herstellen van de economische berekkingen bereikt. Kroatië zou de oliepijpleiding die door het gebied van de RSK loopt, weer mogen gebruiken. In ruil daarvoor zou de water- en stroomvoorziening vanuit Kroatië aan de RSK hersteld worden. Daarnaast zouden de telefoonverbindingen hersteld worden en spoorwegen en de snelweg tussen Belgrado en Zagreb weer open gesteld worden.

De RSK verwierp de overeenkomst in eerste instantie op 18 november (zie UNPA's), waarna Kroatië dreigde UNPROFOR weg te sturen en zich het recht voor te behouden de Krajina met alle (inclusief militaire) middelen terug te verkrijgen.

De overeenkomst werd door de VN en EU bemiddelaars, Thorvald Stoltenberg en David Owen, enigszins bijgesteld om tegemoet te komen aan de bezwaren van de RSK. Uiteindelijk werd de kaderovereenkomst op 2 december alsnog ondertekend door de Kroatische chef-onderhandelaar Hrovje Sarinić in Zagreb en door de 'premier van de RSK' Borislav Mikelić in Kain. Het parlement van de RSK was eerder akkoord gegaan met de

overeenkomst.

Volgens sommigen verwierp de RSK het akkoord in eerste instantie, omdat Kroatië de NAVO toestemming had verleend om luchtaanvallen boven Kroatië uit te voeren. Kroatië verlengde op 22 november die toestemming voor een onbepaalde periode. De Kroatische regering drong er bij de NAVO op aan de luchtaanvallen voort te zetten totdat Bihać en de grens met Kroatië weer veilig zijn. Doordat Kroatië eerder toestemming gaf, kon de NAVO op 21 november een luchtaanval uitvoeren op een doel in de Servische Krajina (zie infoscoop nr. 30).

De Kroatische minister van defensie Gojko Šušak maakte op een persconferentie op 1 december in Zagreb bekend dat Kroatië rond 20 november een inval in de Bihać-enclave had gepland. De operatie werd echter afgelast onder zware druk van de VS, hetgeen van Amerikaanse zijde werd bevestigd. Šušak zei dat de Kroaten daar nu overigens spijt van hebben, omdat het een ideale situatie was om recht en orde te herstellen in de Krajina.

Šušak dreigde opnieuw met interventie in de Bihać-enclave, als de Serviërs de stad Bihać zouden innemen: "Als Kroatië tot de conclusie komt dat Bihać gaat vallen, zal het ingrijpen voordat dit gebeurt" (NRC 2/12). Hij zei dat daarover herhaalde malen contact was geweest met de Moslims.

Generaal Bobetko zei dat het moment van ingrijpen aanbreekt als de BiH het laatste verzet opgeeft en er straatgevechten in de stad plaatsvinden.

president Tudjman waarschuwde de Bosnische Serviërs op 5 december op de bijeenkomst van de CVSE nogmaals dat Kroatië klaar was om in te grijpen als hun eenheden de grenzen van Kroatië bleven schenden. Aangezien de VRS er meer in geïnteresseerd lijkt te zijn het V korps "de ruggegraat te breken" dan om Bihać in te nemen, zal het vermoedelijk echter niet tot een Kroatische interventie in de enclave komen.

Šušak zei ook dat Kroatië zal gaan optreden tegen de RSK. Binnen enkele maanden zou Kroatië maatregelen moeten nemen om zijn soevereiniteit over zijn gehele grondgebied te herstellen, ook al zou dit uitdraaien op een wereldwijde oorlog.

Kroatië heeft de druk op de RSK opgevoerd om de participatie van de SVK stop te zetten en

de last van het V korps te verlichten. In de UNPA-Oost en Zuid kwam het tot incidenten tussen de HV en de SVK (zie UNPA's). Volgens onbevestigde berichten participeerde de HV ook in een offensief van de HVO ten noorden van Livno in Bosnië (zie Centraal-Bosnië).

Ondanks de opgelopen spanningen met de RSK heeft Kroatië ook redenen om geen aanval op de UNPA's uit te voeren: de Europese Commissie (van de EU) meldde dat het een voorstander is voor het opnemen van Kroatië in het Phare-program en heeft een voorstel daartoe ingediend bij de Raad van Ministers van de EU. Daarin wordt onder meer gewezen op de constructieve rol van Kroatië bij zoeken naar vredesregeling en de vorderingen in de bescherming van de minderheden en de mensenrechten. Een delegatie van de Commissie kreeg eind oktober een positieve indruk van de bescherming en de rechten van minderheden en de rechten van de mens en van de vorderingen bij het opbouwen van een markteconomie.

Men heeft al eerder geprobeerd Kroatië op te nemen in het Phare-programma in 1992, maar het Europese Parlement weigerde dat toen. De steun bij de Raad van Ministers bleek in oktober gestegen te zijn.

Het Phare-programma probeert door middel van overdrachten en leningen de democratie en de markteconomie van Oosteuropese staten te versterken. De Europese Commissie is van plan voor de komende vijf jaar 13 mld DM vrij te maken voor het Phare-programma. Het spreekt voor zich dat een nieuwe oorlog in Kroatië de kansen om opgenomen te worden in het Phare-program geen goed zal doen.

UNPA's/SERVISCHE KRAJINA

De belangrijkste gebeurtenissen in de UNPA's waren:

- de ondertekening van de economische kaderovereenkomst met Kroatië;
- de opgelaaide gevechten met de HV;
- de voortdurende deelname van het SVK in de strijd rondom de Bihać-pocket en de pogingen van de VN om een bestand te bereiken in die strijd (zie Bihać-pocket).

De RSK verwierp op 18 november, de verjaardag van de val van Vukovar, de

kaderovereenkomst met Kroatië. Volgens "premier" Borislav Mikelić had het parlement het kaderakkoord met Kroatië unaniem verworpen, vanwege twee inhoudelijke en acht formele bezwaren. De twee inhoudelijke bezwaren waren:

- (1) de RSK wil dat de weg tussen Zagreb en Belgrado - voor zover hij door het gebied van de RSK loopt - niet alleen door VN-troepen wordt bewaakt (zoals in de kaderovereenkomst staat) maar ook door de plaatselijke politie; en
- (2) de RSK wil de passage schrappen waarin het transport van goederen uit de Krajina over de snelweg in de Federale Republiek Joegoslavië (FRY) en in de Bosnisch Servische Republiek verboden wordt.

Volgens sommigen waren de Krajina Serviërs gewoon tijd aan het rekken. Anderen wijzen op de machtsstrijd in Kain tussen een pro-Milosevic vleugel, die een politiek akkoord met de Kroaten nastreeft en een meer radicale pro-Karadžić vleugel, die zelfstandigheid van de RSK nastreeft.

Belgrado's vertrouwensman in Kain schijnt "premier" Mikelić te zijn. Zijn tegenstander is de vertrouwensman van Karadžić, de "minister van buitenlandse zaken", Milan Babić. Karadžić en Babić willen samen de positie van Milošević verzwakken en torpederen.

In de kaderovereenkomst die uiteindelijk op 2 december werd ondertekend, werd tegemoet gekomen aan de inhoudelijke bezwaren van de RSK.

Het parlement van de RSK heeft het akkoord in de nacht van 1 op 2 december na een debat van 8 uur aangenomen, waarna het om 13.00 uur in het UNPROFOR kantoor in Kain door Borislav Mikelić werd ondertekend.

De VN meldde op 29 november dat Nepalese VN-militairen drie dode Serviërs in de UNPA-Oost hadden aangetroffen. De drie zouden in een Kroatische hinderlaag zijn gelopen. SVK protesteerde, maar Kroatische officieren zeiden van niets te weten. De dag erop braken na een toenemend aantal bestandsschendingen hevige gevechten uit in de UNPA-Zuid, waar een zes uur durend vuurgevecht werd gevoerd. De Kroaten vuurden 33 granaten af op Servische stellingen bij het Peruca-meer (30 km van Kain).

Ratko Dopudja, de commandant van de luchtbasis Udbina, kondigde op 23 november aan dat de vliegbasis binnen een paar dagen

weer in gebruik genomen kon worden. Hij beweerde dat er 5 fragmentatiebommen waren afgeworpen en dat één NAVO-vliegtuig was neergehaald. Verschillende luchtafweer batterijen waren nog in tact volgens de journalist Tim Judah, die een ooggetuige was. Volgens de commandant ging het om een verradelijke verrassingsaanval, omdat hem was verteld dat er niet aangevallen zou worden als hij voertuigen op de startbaan zou zetten om te tonen dat die niet gebruikt werd, hetgeen hij ook had gedaan.

De Krajina Serviërs hielden gedurende lange tijd iedere VN-konvooi naar de Bihac-enclave tegen. Pas na het overleg met Akashi werd toestemming verleend om een herbevoorradingskonvooi voor de Bengaalse VN-militairen door te laten (zie Bihac).

SLOVENIË

Italië heeft op 28 november opnieuw zijn veto uitgesproken over het associatieverdrag van Slovenië met de EU. Italië wil Slovenië dwingen tot een akkoord te komen over de compensatie van Italiaanse burgers die voor de oorlog in Istrië woonden en over de rechten van de Italiaanse minderheid (zie infoscoop nr. 30). Het zogenaamde "compromis van Aquileia", dat werd afgesloten tussen de Italiaanse en Sloveense onderhandelingsdelegaties, werd door Slovenië verworpen omdat het aan Italianen die woonachtig waren in Istrië het recht zou geven om hun oude bezittingen terug te kopen. Dit zou andere EG-burgers benadelen en zo gezien strijdig zijn bij de pogingen om de Sloveense wetgeving aan die van EU aan te passen. Slovenië is bovendien niet bereid in welk opzicht dan ook af te wijken van het Verdrag van Osimo, omdat dit de deur zou openen voor verdere herzieningen van het verdrag.

SERVIË

De Federale Republiek Joegoslavië (FRJ) veroordeelde de aanval op Udbina van 21 november. Het zou een demonstratie zijn van de "bias and one-sided approach" van de VN en zou tot een bredere oorlog kunnen leiden.

De Internationale Helsinki Federatie voor de Mensenrechten (IHF) riep op 23 november de internationale gemeenschap op druk uit te oefenen op Servië om diens pogingen te staken om alle onafhankelijke media in handen te krijgen. Via een proces betwist de Servische

overheid het bestaan van het onafhankelijke dagblad "Borba" en de regering heeft een weekblad NIN verboden zijn distributie langs de normale lijnen te laten verlopen.

Op 24 november meldde Akashi dat hij met Milosević een vredesplan had uitgewerkt voor Bihac, dat hij wilde gaan voorleggen aan de Bosnische en Kroatische Serviërs. Bij de besprekingen scheen naderhand ook premier Martić van de RSK aanwezig te zijn geweest.

De Verenigde Staten heeft om humanitaire redenen aardgasleveranties aan de FRJ (en Sarajevo) toegestaan. Dit werd opgevat als een signaal aan Belgrado om zich te blijven inzetten voor de vrede.

Volgens onbevestigde berichten nemen eenheden van de VJ deel aan de strijd in de Bihac-enclave (zie Bihac-enclave) en dat Servië de leverantie van SA-6 raketten aan de Bosnische Serviërs heeft toegestaan (zie Bosnië-Hercegovina Militair).

Op 4 december brachten de ministers van buitenlandse zaken van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (VK) een bezoek aan Belgrado om Milosevic ervan te overtuigen andermaal het vredesplan van de contactgroep te ondersteunen en zijn invloed aan te wenden in Pale. Milosevic was optimistisch over de kansen van het vredesplan.

Daags erna werd Milosevic bezocht door tussen de 15 en 20 gematigde afgevaardigden van de Servische Democratische Partij (SDS) van de Bosnische Servische leider Karadzic. In een gezamenlijke verklaring omarnden zij het vredesplan van de contactgroep (zie Bosnië-Hercegovina Politiek).

Zie ook Kroatië en VN/EU/NAVO.

VOJVODINA

NTR

KOSOVO

De door de Servische autoriteiten gevangen gezette Albanese dissident Ismajl Reka, is overleden. Volgens de Servische autoriteiten zou hij zelfmoord hebben gepleegd door uit een raam te springen. Volgens de Albanese oppositiegroepen is hij echter doodgemarteld. De Servische politie arresteerde op 1 december meer dan honderd etnische Albanezen. De

autoriteiten melden dat 101 leden van "een paramilitaire organisatie van de Albanese afscheidingsbeweging" waren aangehouden. Later werd bekend dat er nog 8 anderen waren gearresteerd. Het gaat om hoge officieren in de politie en de geheime dienst die zijn ontslagen in 1990: deze acht worden beschuldigd te werken voor het ministerie van binnenlandse zaken van de illegale schaduwregering van de Albanese minderheid.

Volgens de Volkskarnit van 3 december werden in totaal 156 etnische Albanese, die allen politiefunctionarissen waren, gearresteerd in Kosovo. Volgens een Albanese advocaat zouden ze mishandeld zijn.

MONTENEGRO

NTR

MACEDONIË (FYROM)

Op 19 november heeft president Gligorov in een rede aan het parlement zijn presidentiële program voor de komende vijf jaar gepresenteerd. Wat de buitenlandse politiek betreft, benadrukte Gligorov dat een onafhankelijk Macedonië de sleutel is tot vrede in de zuidelijke Balkan. Hij wilde de rechten van de Albanese minderheid in Macedonië en van de Macedonische minderheid in Albanië verbeteren.

Hij benadrukte verder dat de "constitution of the Republic of Macedonia does not contain any territorial aspirations or expressions of interference in the internal affairs of Greece or any other neighbor". Dit is met name voor de verhouding met Griekenland van belang.

Als langere termijn perspectief wil Gligorov aansluiting bij het Europese integratieproces in de EU, participatie in het Partnership for Peace programma van de NAVO en uiteindelijk NAVO-lidmaatschap.

Tenslotte hecht hij veel waarde aan de betrekkingen met de Verenigde Staten, die hij opriep om een stabiliserende rol in de regio te vervullen.

De Verenigde Staten heeft troepen in Macedonië gestationeerd om verbreding van het Bosnisch conflict te voorkomen. Deze troepen moeten binnenkort afgelost worden. Duitsland overweegt dit voorstel. De buitenland specialist van de SPD Voigt zei de stationering van Duitse troepen te ondersteunen als de regering daartoe zou besluiten, onder enige voorwaarden:

- (1) er zou een duidelijk mandaat voor de troepen moeten zijn;
- (2) de politieke en militaire risico's zouden verantwoordelijk moeten zijn;
- (3) de kosten zouden overzienbaar moeten zijn; en
- (4) de missie zou wat betreft de duur min of meer afgebakend moeten zijn.

Of Duitsland wel of niet besluit om de Amerikanen af te lossen is waarschijnlijk afhankelijk van het besluit om al dan niet deel te nemen aan de operatie Deny Flight (zie VN/EU/NAVO).

BOSNIË-HERCEGOVINA

BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK

De belangrijkste gebeurtenissen in de beschreven periode waren:

- een interview met Izetbegović;
- de Servische reactie op de NAVO-aanvallen;
- de pogingen om een bestand voor de Bihac tot stand te brengen (zie Bihac-enclave);
- de besprekingen over de nieuwste voorstellen van de contactgroep; en
- het bezoek van Boutros-Ghali en de pogingen om de VN-gijzelaars vrij te krijgen.

In een interview dat op 21 november verscheen besprak Izetbegovic de algemene ontwikkelingen in Bosnië en zijn plannen voor de toekomst.

Hij verwierp de eeuwige Servische beschuldiging dat hij een Islamitische staat aan het opzetten was. Hij streefde naar een integraal Bosnië, dat per definitie multi-etnisch en daarom niet Islamitisch kon zijn. Hij voegde er aan toe dat het Westen bezig was een Islamitische staat te creëren door Bosnië etnisch op te delen.

Over de militaire strategie van de moslims zei Izetbegović het volgende: "our strategy is to force or convince the Serbs to accept the peaceful solution offered to both us and them (...). If the Serbs decide to continue the war, our strategy is clear: to launch hundreds of small-scale attacks along the very long confrontation line and to force them to give up their

genocidal plan. We can do it since we have the manpower".

Zijn relaties met de Kroatische president Tudjman noemde hij koud en beleefd en hij zei dat het verbond tussen de Kroaten en de Moslims in de Bihac-regio niet werkte, omdat de handen van de Kroaten gebonden waren: "They we promised a political solution in Krajina (...) on condition [that] they did not undertake any military action".

De samenwerking met de Kroaten in Bosnië gaat overigens ook niet over rozen. Door de blokkade van Sarajevo konden de Kroaten moeilijk deelnemen aan kabinetszittingen en wilden daarom de zittingen verplaatsen naar Mostar. De moslims verzetten zich daartegen. De Kroatische president van de Federatie, Zubak, werd verder weliswaar zonder problemen afgelost door de moslim vice-president Ganic, maar de uitvoering van de afspraken gaat heel langzaam. In Bosnië noemt men de federatie de "hommel-federatie": bijen kunnen eigenlijk niet vliegen, maar blijven op wonderbaarlijke wijze in de lucht. Er zouden inmiddels in het hele gebied kantonverkiezingen moeten zijn gehouden, maar dat is tot nu toe alleen in Tuzla, waar men reeds gevorderd is met het instellen van een etnisch gemengd kantonbestuur.

Na de aanvallen van de NAVO op 21 november maakten de Bosnische Serviërs duidelijk dat ze niet meer instonden voor de veiligheid van het VN-personeel, dat naar hun mening geen reden meer had om te blijven, omdat ze zich gedroegen als een bezettingsmacht. Het parlement in Pale kwam bijeen om represailles voor de aanvallen te bespreken. Na de tweede aanval dreigde de VRS met een algehele oorlog tegen UNPROFOR. Generaal Rose bracht al het VN-personeel in verhoogde staat van paraatheid.

Een hele serie gijzelingen van honderden VN-militairen vonden plaats, Weapon Collection Points (WPC's) werden geblokkeerd en het aantal schietincidenten liep hoog op. Bijna alle konvoeien met brandstof werden tegengehouden en voedseltransporten naar Bihac, en naar de vliegvelden van Tuzla en Sarajevo werden onmogelijk gemaakt (zie onder).

De Bosnische Serviërs overwogen verder een formeel bondgenootschap met de Kroatische Serviërs aan te gaan. Dat zou een streep zijn door de rekening van Milosevic, die Bosnische Serviërs probeerde te isoleren. De Servische

krant Politika reageerde met de constatering dat de Serviërs niet tegen de hele wereld kunnen vechten en dat het beleid van Karadzic dwaas was.

Karadzic was overigens niet onder de indruk van de komst van 2000 Amerikaanse mariniers naar de Adriatische Zee, waartoe Clinton op 25 november besloot: "Ze sturen 2000 mariniers. Later zullen ze 10.000 mariniers sturen om die 2000 man te redden. En nog later sturen ze er 100.000 om die 10.000 mariniers te redden. Dat is de beste manier om een nieuw Vietnam te krijgen".

Ondertussen zetten de Bosnische Serviërs het offensief tegen Bihac voort. De VN probeerde besprekingen op gang te brengen en kwam uiteindelijk opnieuw met het vredesplan van de contactgroep op de proppen. De Bosnische regering werd steeds bozer over de volstreckte inactie van de NAVO, de VN en de internationale gemeenschap als geheel tegenover de schendingen van alle afspraken door de Bosnische Serviërs. De Bosnische regering noemde VK met name als verantwoordelijke voor het hands-off beleid: "Some European governments, led by Great Britain, still believe we should not defend ourselves. This is genocide", aldus premier Silajdzic. De laatste gaf op 27 november een persconferentie over het falen van de VN en zei na afloop dat hij Rose - waarover hij bij aanvang van de persconferentie op een minachtende manier sprak - nooit meer wilde zien of spreken.

De moslims probeerden de internationale gemeenschap te bewegen tot meer airstrikes van de NAVO. De Bosnische Serviërs probeerden ondertussen meer concessies los te krijgen in de onderhandelingen over een staakt het vuren. De Bosnische Serviërs hadden aanzienlijk meer succes.

Toen de Amerikanen van koers wijzigden en weer naar een politieke oplossing voor Bosnië streefden en er concessies aan de Serviërs werden besproken ontploften de moslims bijna. Silajdzic gaf een verontwaardigde reactie op de voorstellen van de contact-groep: "Willen ze dan werkelijk een beloning uitreiken voor genocide en half Bosnië overhandigen aan een Groot-Servië?".

VN-ambassadeur Sacirbey zei niets te zien in een nieuwe internationale Bosnië-conferentie zolang het vredesplan nog niet door de Bosnische Serviërs zou zijn aangenomen.

Toen de diplomaten van de contactgroep naar

Sarajevo kwamen om over het vredesplan te praten, weigerden Silajdzic en Izetbegovic hen te ontvangen en lieten dat over aan Ejup Ganic. Tegenover hem hielden de diplomaten van de contactgroep vol dat er geen concessies aan de Bosnische Serviërs zouden worden gedaan. In werkelijkheid wilde men de Bosnische Serviërs toestaan om confederale banden aan te gaan met Servië. Verder overwoog men Milosevic te belonen voor zijn inspanningen om het vredesplan aan de man te brengen (zie VN/EU/NAVO). De ambassadeur van de moslims naar de CVSE conferentie, die innig met zijn Kroatische collega samenwerkte en overlegde over het vredesplan zei dat de Bosnische regering er niets tegen zou hebben als de Bosnische Serviërs confederale banden aangingen met Servië, mits de moslims in de Sandžak regio van Servië confederale banden mochten aangaan met Bosnië-Hercegovina. De Bosnische regering wees de confederale banden voor de Bosnische Serviërs later echter zonder meer van de hand.

Begin december bracht SG Boutros-Ghali een bezoek aan Bosnië om de crisis waarin UNPROFOR verzeild was geraakt op te lossen: de gijzelaars vrijkrijgen en de diverse blokkades opgeheven krijgen. Het bezoek had van begin af aan al weinig kans van slagen: de VN meldde dat de Bosnische Serviërs luchtafweer geschut in stelling brachten voor zijn bezoek aan Sarajevo, waar hij Izetbegovic en Karadzic wilde spreken. Toen hij ongedeerd in Sarajevo aankwam, werd hij ontvangen door 3000 demonstranten, die protesteerden tegen de inactie van de VN.

De SG kondigde vooraf aan dat hij drie "absolutely rock bottom conditions" voor het voortzetten van UNPROFOR zou stellen:

- (1) een onmiddellijk einde aan de gevechten in Bihać;
- (2) een staakt-het-vuren voor geheel Bosnië; en
- (3) garanties voor het vrije verkeer van het VN-personeel.

Er was pauze in de NAVO-vluchten ingelast door de SG om Serviërs niet tegen de haren in te strijken. Dit had consequenties voor ontwikkelingen elders in Bosnië (zie Srebrenica).

Zijn missie liep op een totale mislukking uit. Karadzic weigerde hem te ontmoeten, ook na een pleidooi van Akashi. Hij wilde als staatshoofd van zijn Republika Sprska

behandeld worden en niet naar Sarajevo komen. De SG moest maar naar Pale komen. Boutros-Ghali zei dat de Bosnische Serviërs moest laten zien dat ze in goed vertrouwen wilden onderhandelen en wilden samenwerken als ze nog wilden dat de VN zou blijven. De SG slaagde er niet eens in Karadzic of Nikola Koljevic aan de lijn te krijgen.

Tot overmaat van ramp zei Izetbegovic dat hij niet bereid was wat dan ook te bespreken voordat de Bosnische Serviërs het vredesplan niet alsnog zouden ondertekenen: "Dit is een conflict tussen een democratische, legale regering en het zwarte fascisme", aldus Izetbegovic.

Om de gijzelaarscrisis op te lossen bracht Yasushi Akashi een bezoek aan het hoofdkwartier in Pale om te pleiten voor de vrijlating van de in totaal 402 gegijzelde VN-militairen. Op het hoogtepunt van de gijzelingen waren de volgende VN-militairen vastgezet:

VN-militairen op WCP's	
Freat	145
Rusbat2	40
Urkbata	82
VN-militairen bij konvoeien:	
Dutchbat	103
Britbat2	63
VN-militairen in Sarajevo:	
vastgezette UNMO's	27
Canbat	55

TOTAAL	515

In eerste instantie werd ontkend dat het om gijzelingen ging: het zou allemaal een grote vergissing wezen. Daarna eiste generaal Mladic van de VRS de vluchtplannen van de NAVO in ruil voor de vrijlating van de gijzelaars. De eis lieten de Serviërs echter vallen in de onderhandelingen.

Na ruim een week werden 70 Nederlanders en 43 Britten vrijgelaten en na enkele weken werden in stappen ook de andere gijzelaars losgelaten. Over het algemeen werden de gijzelaars goed behandeld en kregen te eten en te drinken. Gedurende de hele tijd dat er gijzelaars vastzaten durfde de VN niets te ondernemen dat de Bosnische Serviërs tegen de haren zou strijken.

Op 3 december probeerde een groep van 15 à 20 gematigde afgevaardigden van de SDS van

Karadzic het parlement in Pale bijeen te roepen om de verwerping van het vredesplan van enkele maanden geleden ongedaan te maken. Dit mislukte. Twee dagen later vlogen zij naar Milosevic om te praten over het vredesplan. Na afloop verscheen een gezamenlijke verklaring waarin de jongste versie van het vredesplan van de contactgroep werd omarmd.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR

De Bihac-regio is nu totaal ontbrand en de VN kwam in een enorme crisis terecht. Velen hebben zich gebogen over de vraag waarom dat nu precies gebeurde. Analisten wijzen daarvoor drie factoren aan:

- (1) Abdić werd in augustus verslagen waardoor de BiH in de regio actief kon worden;
- (2) het Servische embargo tegen de Bosnische Serviërs en de dreigende confrontatie tussen de Krajina Serviërs en de Kroaten, zorgde ervoor dat de Krajina Serviërs hun volksgenoten te hulp schoten; en
- (3) de NAVO-aanvallen sterkten de Serviërs dat de VN bevooroordeeld was.

De wijze waarop de internationale gemeenschap heeft gereageerd op het offensief in Bihac nodigde volgens velen uit tot nieuwe agressie. Er werden voornamelijk diplomatieke middelen gebruikt om het strijdgevoel te beëindigen zonder dat er een dwingende noodzaak voor de Bosnische Serviërs bestond om daarop in te gaan. Bovendien zorgde de Russische Federatie ervoor dat het nooit tot een daadwerkelijke militaire operatie zou komen van de NAVO. Velen maakten zich daarom zorgen dat de Bosnische Serviërs wellicht de smaak te pakken zouden krijgen door Bihac en aangemoedigd zouden kunnen zijn om elders ook naar militaire oplossingen voor voortdurende BiH-activiteiten te streven. Het hoofddoel van de operatie was het uitschakelen van het lastige V korps BiH, die VRS-troepen bond en de communicatie en bevoorrading tussen de Bosnische en Krajina Serviërs in de weg stond. De VRS troepen zouden dan weer elders kunnen worden geplaatst. Velen vreesden dat zij tegen Kupres en Donji Vakuf zouden worden ingezet.

Bij Bugojno en Koscani (naast Donji Vakuf) versterkte de BiH zijn troepenmacht en schijnt nu te beschikken over voldoende vuurkracht. De VN heeft steeds de militaire geloofwaardigheid van de BiH gebagatelliseerd, omdat men bang was voor de effecten op de kansen voor het vredesplan van de Contact-groep. Ondanks de desastreuze ontwikkelingen in de Bihac, kan men constateren dat de gevechtskracht van de BiH verbeterd is: "Their command and control ability has improved...giving them the ability to conduct operations on a large scale", aldus een Canadese inlichtingsofficier in Visoko. Bij Donji Vakuf is de versterking van de BiH mede het gevolg geweest van leveranties van de HVO. Beide legers werken overigens niet overal met elkaar samen (zie aanval Mostar).

Volgens Britse militaire experts hadden de Bosnische Serviërs eind november beschikking gekregen over S-6 raketten van Russische makelij. De Russen zouden deze raketten hebben geleverd na het Amerikaanse besluit om zich terug te trekken uit de operatie Sharp Guard (zie infoscoop nr. 30). De raketten zouden echter ook uit de arsenalen van de JNA uit Servië afkomstig kunnen zijn geweest. Ze waren in ieder geval nieuw in de slagorde.

Volgens Bosnische regeringsbeambten zouden inlichtingenrapporten er op wijzen dat Servië brandstof, munitie, helicopters en raketten aan de Bosnische Serviërs had geleverd.

In totaal zou de VRS beschikking hebben over 100 SA-6 stellingen en 30 à 40 SA-2 stellingen en zou daarmee 80% van het Bosnische luchtruim beheersen. De SA-6 raketten zou de harde lijn van de Bosnische Serviërs kunnen verklaren en ook waarom de NAVO geen zwaardere aanvallen heeft uitgevoerd naar aanleiding van de gebeurtenissen in Bihac.

BIHAC-POCKET

De NAVO voerde in de ochtend van 22 november met tussen de 24 en 30 vliegtuigen aanvallen uit op SAM-2 stellingen bij Dvor, Bosanska Krupa en Otoka. Dit gebeurde in reactie op de beschieting van twee Britse Harriers door SAM-2 raketten bij Banja Luka (zie Noord-Bosnië-Hercegovina). Het oorspronkelijke doel was een SAM-2 stelling bij Otoka, maar onderweg werden de NAVO-vliegtuigen ook aangestraft door de SAM-stellingen bij Dvor en Bosanska Krupa. De NAVO vliegtuigen keerden 's middags terug naar Otoka om een stelling aan te vallen die men in eerste

instantie gemist had. De aanvallen werden uitgevoerd met zogenaamde High-speed Anti-Radiation Missiles (HARM) raketten. Uiteindelijk werden drie stellingen vernietigd.

In de Bihać-pocket werd eind november-begin december nog zwaar gevochten. De Bosnische Serviërs, de Krajina Serviërs en de mannen van Fikret Abdić waren in de aanval. De militie van Abdić was omgedoopt tot de "Volksverdediging van West-Bosnië" en was bewapend door de SVK. Abdić heeft met de Krajina Serviërs afgesproken dat zijn troepen hun wapens weer zullen inleveren nadat de BiH is vernietigd en de streek is gedemilitariseerd. De Bihać-pocket zou dan omgevoerd worden in de autonome provincie van de Servische Republiek Bosnië. De VN poogde een einde te maken aan de gevechten bij Bihać. De Serviërs waren echter niet bereid een bestand te sluiten (zie onder). De BiH zou bij het sluiten van een dergelijk bestand gered worden en zou weer de strijd tegen Abdić kunnen aanbinden, die dan niet in staat zou zijn om de hele enclave in zijn bezit te krijgen. De strategische doelen van de Bosnische Serviërs zijn het in handen krijgen van de spoorlijn Knin-Banja Luka (dit doel werd bereikt) en het uitschakelen van het V korps. De Krajina Serviërs zouden het liefst de gehele enclave in Servische handen of onder heerschappij van Abdić willen zien.

In het noorden van de enclave werd de aanval op Velika Kladusa, het voormalig bolwerk van Abdić, voortgezet door 6000 man van Abdić-militie, die grotendeels afkomstig zijn uit Batnoga in de Servische Krajina, ondersteund door artillerie- en mortiervuur door de SVK. Eind november beheersten ze de buitenwijken van de stad en het kasteel van Abdić. Het waterreservoir van de stad werd ook veroverd. In stad zelf zaten rond de vijftig BiH- strijders, die zich bitter bleven verdedigen, en enkele duizenden burgers. De inwoners hadden geen voedsel, water of stroom en konden hun huizen niet meer uit. De doden schenen te blijven liggen op de plaatsen waar ze gevallen zijn. Rondom de stad werden 1000 man van de BiH omsingeld door de troepen van Abdić.

BIHAĆ:

Het Servisch offensief werd voortgezet tot aan de rand van de stad. Ook na de NAVO-luchtaanvallen bleven de Serviërs aanvallen. De NAVO ontkende overigens dat de aanvallen tot

doel hadden de opmars te stoppen. Eind november branden de Serviërs diverse dorpen ten zuiden van Bihać helemaal plat en dreven rond de 2000 gevluchte dorpelingen voor zich uit. De SVK viel de stad binnen vanuit het westen en de VRS bestookte de stad met artillerie vanuit het zuid-oosten. Volgens VN-waarnemers ging het om rond de 7000 zwaar bewapende Serviërs versus 2000-4000 BiH-strijders. De stad werd gevuld door dramatische tafereelen: verwoeste huizen, hongerende, in paniek geraakte burgers, lijken en man-tot man gevechten.

De Bosnische premier Silajdzic vroeg de NAVO om luchtaanvallen op Servische helicopters, tanks en artillerie. Vanuit de stad werden diverse noodkreten ontvangen van de burgermeester, Hamdija Kabiljagić. De stad stierf door een gebrek aan wapens en munitie. Volgens hem vielen 26.000 Serviërs van de VRS, de VK en ook van de VJ de stad aan. Er was geen voedsel meer voor de 50.000 inwoners en ruim 10.000 vluchtelingen. De typhus en de schurft braken uit. De BiH hield ternauwernood vast aan zijn laatste defensieve positie op de Deljaca-heuvel, ongeveer 4 kilometer van de stad.

De VN en de NAVO vergaderden intussen over hoe men de opmars moest stoppen en riep de Serviërs op om op te houden, terwijl men dreigde met luchtaanvallen. Akashi reisde de regio rond met een vredesakkoord voor de Bihać (zie Servië). Alhoewel de Serviërs makkelijk de hele stad hadden kunnen innemen, beperkten zij zich tot zware bombardementen en het innemen van de buitenranden. Volgens Karadžić was het breken van de ruggengraat van het V korps het doel van de operatie, niet het innemen van de stad. Bihać zou geen veilig gebied zijn, want er waren gewapende moslims, maar zou er wel een worden, nadat de VRS de stad van de BiH had bevrijd. De moslims zeiden dat de Serviërs tijd en terrein probeerden te winnen en riepen op tot luchtaanvallen.

Op het vliegveld van Sarajevo werd onder leiding van Akashi onderhandeld over een vredesakkoord over de Bihać-enclave. De delegatieleider van de Bosnische Serviërs, Nikola Koljevic, drong aan op een algemeen bestand, zonder bespreking van territoriale kwesties. De Bosnische regering ging daar niet op in, want men wilde de frontlijnen niet consolideren. De moslims wilden liever een voorlopig staakt-het-vuren van drie maanden.

In de ochtend van 25 november werd men het

eens over een bestand, maar er werd die dag nog volop gevochten. Volgens de VN waren de gevechten het gevolg van moslim-provocaties. De strategisch gelegen Debeljaca-heuvel werd ingenomen, waardoor de strijd eigenlijk definitief beslist werd. De Serviërs kregen het zuidelijk gedeelte van Bihać in handen en de BiH ontruimde de stad op driehonderd man na. De overige troepen begonnen zich in noordelijke richting terg te trekken. Op de Deljaca-heuvels, noord-west van de stad en op het Grabez-plateau werd hard gevochten. Het stadscentrum werd onophoudelijk bestookt door Servische artillerie. De gevechten in en om de stad laaiden zo hoog op dat Akashi zich genoodzaakt zag luchtsteun aan te vragen. De VN en de NAVO besloten in de nacht van 25 op 26 november een luchtaanval uit te voeren om de val van de stad te voorkomen. Door het slechte weer werd de aanval echter niet uitgevoerd. De doelen waren artillerie-stukken, tanks en gepantserde voertuigen. Er werden twee of drie SAM-6 raketten op de NAVO-vliegtuigen afgeschoten.

De voedselsituatie in Bihać werd ondertussen met de dag erger. Sinds mei waren 131 konvoeien met voedsel teruggestuurd. Van de benodigde 1900 ton hulpgoederen, arriveerde slechts 126 ton (12 konvoeien) in de enclave. De burgermeester vertelde dat de stad ondanks de hongersnood weigerde zich over te geven uit angst voor de etnische zuiveringspraktijken van de Serviërs. Het hospitaal zat zonder voedsel, water, electriciteit, medicijnen en plasma voor de meer dan 2000 gewonden. Op minder dan een kilometer afstand kwamen artilleriegranaten neer, hetgeen leidde tot protesten van UNPROFOR. Het ziekenhuis werd beschermd door twee VN-voertuigen met drie ploegjes Bengalese VN-militairen.

Als gevolg van een overeenkomst tussen Akashi en Martić hadden de Bengalese VN-militairen, die ook in moeilijkheden verkeerden, op 25 november eindelijk weer voorraden voedsel en medicijnen binnen gekregen.

De BiH gaf zich steeds meer gewonnen. Meer dan 240 BiH-strijders hadden zich reeds overgegeven. Er ontplofte een bom in het hoofdkwartier van het V korps. Volgens de VN was de BiH zelf de dader en deed men dit om geen bruikbare gegevens achter te laten. De Bosnische regering ging akkoord met een Amerikaans voorstel voor een bestand in de enclave, maar de Serviërs reageerden daar niet op. Het akkoord bestond uit drie punten:

(1) het terugtrekken van alle wapens uit een veilige zone;

(2) de overdracht van het gezag over het hele gebied aan UNPROFOR;

(3) volledige demilitarisering en het plaatsen van een VN-macht tussen de strijdende partijen. De Serviërs bleven echter op het standpunt dat ieder akkoord deel moest uitmaken van een akkoord voor heel Bosnië.

De Serviërs bleven oprukken naar de stad. Er werden zware infanterie-gevechten gemeld aan de buitenranden en artilleriebeschietingen van het centrum. De Serviërs naderden de eerste huizen. Rond de 650 BiH-strijders zouden zich in totaal overgegeven hebben. De stad werd bijna geheel omsingeld. In het noorden van de stad werd echter vermoedelijk opzettelijk een corridor van 7 à 8 kilometer opengelaten, waardoor de BiH zich terug kon trekken. Uiteindelijk hielden de Servische legers halt.

Begin december lekten geheime VN-rapporten, waarin Jovan Divjak, een Servische onderbevelhebber bij de BiH, meldde dat Belgrado steun leverde aan het Servische offensief in de Bihać-enclave door middel van het voorzien in nieuwe wapens, verse troepen en brandstof voor droogstaande tanks.

Op voorstel van de Kroatische en Bosnische ambassadeurs stuurde de CVSE (tegenwoordig OVSE) een gezant naar Bihać, die op 15 december verslag moest uitbrengen.

NOORD-BOSNIË-HERCEGOVINA

Op 22 november werden twee Royal Navy Sea Harriers boven Banja Luka beschoten met twee SAM-2 raketten. Ze misten na "evasive action" door de piloten. Volgens de piloten waren zij het doel en was de beschieting opzettelijk.

Op 25 november verdreven de Bosnische Serviërs negen militaire waarnemers van de VN uit hun posten in Brčko en stalen een pantservoertuig en een computer van de VN.

Het bleef met name als gevolg van het slechte weer relatief rustig in het noorden. In de bekende hotspots (Possavina, Doboj etcetera) bleef het onrustig en werden beschietingen gemeld.

TUZLA:

NTR

OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA

Op 27 november namen de Bosnische Serviërs 63 Britse en 102 Nederlandse VN-militairen vast als afschrikmiddel tegen luchtaanvallen. In Ustripraca (bij Gorazde) werden drieënveertig en in Rogatica twintig Britse VN-militairen gestopt. Zeventig Nederlandse verlofganges verdwenen op de weg naar Zagreb en 32 andere Nederlanders die met een brandstofkonvooi op weg naar Srebrenica waren, werden in de buurt van Zvornik tegengehouden (zie verder Nederlandse VN-militairen). Op 30 november kregen de Britten toestemming om te gaan en enkele dagen later mocht de groep van zeventig verlofgangers vertrekken.

GORAZDE:
zie boven.

ZEPA:
NTR

SREBRENICA:

Tijdens het bezoek van SG Boutros-Ghali aan Sarajevo werd op 30 november een tijdelijk stop van NAVO-luchtaanvallen ingevoerd. Dit had voor de Nederlandse VN-militairen in Srebrenica kwalijke consequenties. Gedurende negentig minuten werden Nederlandse VN-militairen beschoten met geweren en zware machinegeweren. Er werd luchtsteun aangevraagd, maar dit werd geweigerd. Een Nederlands snelle reactie peloton bereikte uiteindelijk het gebied en dreef de Serviërs met zwaar machinegeweer vuur op de vlucht. VN had geen commentaar op het afgewezen steun verzoek.

Er deden zich verschillende minder ernstige schietincidenten voor en er werd eind november tot tweemaal toe ingebroken op de compound. Dutchbat had te kampen met het ontbreken van voorraden en de plaatselijke moslim-bevolking van de enclave des te meer.

Een deel van Dutchbat werd tenslotte gegijzeld (zie Nederlandse VN-militairen).

CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA

In Centraal-Bosnië vonden de meeste gijzelingen en schietincidenten in reactie op de NAVO-aanvallen plaats. Tussen 23 en 25 november werden honderden VN-militairen bij Weapon Collection points (WPC) vastgezet. Op 23 november werden negen WPC's rondom Sarajevo, die voornamelijk door Fransen en Oekraïners werden bewaakt, geblokkeerd.

Tegelijkertijd werden 55 Canadezen op zes verschillende plaatsen tussen Visiko en Breza vastgezet.

Het VII korps van de BiH in Bugojno kreeg versterkingen toegewezen. Er arriveerden 1500 BiH-strijders uit andere locaties. Het is mogelijk dat de BiH een nieuw offensief voorbereidde. Als dit het geval zou zijn, zou dit offensief plaatsvinden in de richting Donji Vakuf, Jajče en Banja Luka. VRS eenheden staan in de Prusac-vallei en op de bergen Komar en Dekala rondom Donji Vakuf. Om die stad in te nemen zou de BiH de VRS van de bergen moeten jagen. Daarvoor is artillerie nodig en die heeft de BiH niet. De HVO wel, maar die is niet echt geïnteresseerd in Donji Vakuf. Het is dus onduidelijk of de BiH nog op (vuur)steun van de HVO mag rekenen voor een offensief. Het is vermoedelijk waarschijnlijker dat de BiH versterkingen heeft aangevoerd omdat men bang was voor een Servische aanval op Donji Vakuf of richting Bugojno, zodra Bihac gevallen zou zijn. Van de VN en de NAVO verwacht men inmiddels niets meer in het geval van een Servisch offensief en daarom zou men de stellingen hebben versterkt.

De HVO heeft ondertussen een offensief gelanceerd in West-Bosnië, ten noorden van Livno. Volgens onbevestigde berichten zou de Kroatische HV ook participeren in de strijd. Het doel is ogenschijnlijk het gebied rondom de plaats Glamoc. Het is mogelijk dat de HVO en de HV in actie zijn gekomen om de druk op het V korps wat te verlichten.

De VRS vreesde een "two-pronged attack" van de HVO bij Livno en de BiH bij Donji Vakuf waardoor de Servische eenheden in het gebied in de tang zouden worden genomen. De VRS reageerde met intensieve beschietingen van Bugojno. Op 4 december alleen vielen 200 granaten.

SARAJEVO:

In Sarajevo namen de sluipschutteractiviteiten enorm toe. Tegelijkertijd vonden er een reeks aanslagen plaats: Op 25 november werd een cafe en het Holiday Inn, de standplaats van de buitenlandse pers en de Amerikaanse ambassadeur, getroffen door Servische raketten. Op 2 december werd het ministerie van binnenlandse zaken, een bioscoop en het presidentieel paleis getroffen door Servische AT-3 Sagger Raketten. Drie raketten troffen het presidentieel paleis enkele minuten nadat Rose

en Akashi waren aangekomen voor besprekingen met de Bosnische regering.

In Sarajevo zijn dit jaar meer doden gevallen als gevolg van gaslekken dan door kogels. De Britse regering had daarom een gas-detectie wagen ter beschikking gesteld om iets te doen aan de lekken. Illegaal worden de gasleidingen vaak simpelweg met een stuk tuinslang doorgetrokken naar huizen. De gaslekken vergiftigen de inwoners en zijn net tikkende tijdbommen. Toen de gastoevoer na februari weer op gang kwam vonden ze 60.000 tikkende tijdbommen.

ZUID-BOSNIË-HERCEGOVINA

Bij een aanval oost van Mostar door de BiH om de VRS in de heuvels ten oosten van de stad te verdrijven, vielen ongeveer 270 doden en 300 gewonden aan BiH zijde. De BiH aanval liep dus stuk. De HVO deed niets om de BiH te helpen.

VERENIGDE NATIES/EUROPESE UNIE

VERENIGDE NATIES/ EUROPESE UNIE/ NAVO

De belangrijkste internationale politieke gebeurtenissen in de beschreven periode waren:

- de onenigheid over de NAVO-luchtaanvallen van 21 en 22 november;
- de discussies in de Noord Atlantische Raad en de VN naar aanleiding van het Servische Bihać-offensief;
- de jongste Amerikaanse koerswijziging met betrekking tot Bosnië en de uitlatingen van Robert Dole;
- de bijeenkomst van de contactgroep van eind november, waarin naast de Bihać-problematiek ook besproken werd hoe en een meer alomvattende oplossing voor Bosnië kon bereiken;
- de CVSE-conferentie van 5 december; en
- de discussies over evacuatie van de VN-troepen.

Het Servisch offensief riep een ieders diepe verontwaardiging af. Er werden gelijktijdig drie afspraken geschonden: het vliegverbod werd geschonden, een veilig gebied werd aangevallen

en men viel aan vanuit de RSK, met participatie van de SVK. Iedereen was het er over eens dat er iets gedaan moest worden, omdat de VN anders net zo goed kon vertrekken, maar over wat men moest doen was men het oneens.

In zijn algemeenheid openbaarden zich twee grote tegenstellingen: tussen de NAVO en de VN en tussen de VS en de Russische Federatie (RF). Zoals gewoonlijk wilde de NAVO verder gaan dan de VN in het ondernemen van militaire acties in reactie op schendingen van afspraken en bedreiging van VN-personeel dan de VN. De Amerikanen wilden door middel van NAVO-acties de Serviërs dwingen het offensief te staken, terwijl de overige landen, met de RF voorop en Unprofor meer zagen in het tot stand brengen van een staakt-het-vuren. Het gevolg was een hele boel spanningen.

Op de eerste luchtaanval op Udbina werd overwegend positief gereageerd, met uitzondering van de FRJ. Zelfs de RF was akkoord gegaan met de luchtaanval, volgens de Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozyrev, omdat hen verzekerd was dat deze preventief van aard was. Hij liet later doorschemeren dat hij niet zeker wist of dat ook echt het geval was. Jeltsin steunde de aanvallen, omdat de wil van de internationale gemeenschap gerespecteerd moest worden. Hij was overigens woedend over de besprekingen over het opheffen van het wapenembargo in de VS.

De SG van de NAVO, Willy Claes, verzekerde dat de NAVO met de luchtaanvallen niet streefde naar een militaire oplossing van het conflict. Na de tweede aanval zei Kozyrev echter dat de aanvallen geen gewoonte mochten worden. Hij vreesde een kettingreactie waarbij de VN in oorlog geraakte en dreigde de Russische troepen terug te trekken als massale luchtacties zouden worden uitgevoerd. Dit zei hij in reactie op Amerikaanse pogingen om de luchtaanvallen op te voeren. De Britse minister van defensie, Malcolm Rifkind, ondersteunde de Russische stellingname en zei dat het dwaas en naïef was te veronderstellen dat luchtaanvallen de Bosnische oorlog konden oplossen (de NAVO benadrukte daarop dat de luchtaanvallen niet bedoeld waren om het Servisch offensief te stoppen).

In de Veiligheidsraad (VR) nam de kritiek op de NAVO en de VS toe, in het bijzonder van de kant van de RF en China. De Chinezen stonden op het standpunt dat het luchtwapen

alleen ingezet mocht worden voor zelfverdediging en voor het beschermen van burgers in veilige havens en niet mocht worden misbruikt voor afstraffingen. De RF zei dat de moslims hun offensief eind oktober begonnen met het oogmerk om de NAVO en derde landen in de oorlog te betrekken, het wapenembargo opgeheven te krijgen en luchtacties uit te lokken.

Rusland zei dat de groeiende rol van de NAVO in het conflict de consensus tussen Rusland en het Westen onder druk zette. Een woordvoerder zei dat het buiten kijf stond dat de tweede luchtaanval door de Bosnische Serviërs was uitgelokt, maar dat men de ogen niet kon sluiten voor iets anders, namelijk dat de internationale gemeenschap geleidelijk opschoof in de richting van krachtige steun aan slechts één van de strijdende partijen. Hij waarschuwde dat het gebruik van geweld een krachtige reactie zou kunnen provoceren van zowel de Bosnische Serviërs als van Belgrado.

Generaal Rose was precies om die reden woedend over de luchtaanvallen en plaatste alle 24.000 VN-troepen in Bosnië in de hoogste alarm-fase.

De Veiligheidsraad (VR) machtigde de NAVO op 23 november desondanks om indien nodig over te gaan tot luchtacties om Bihać te beschermen en te stabiliseren. De VS hadden voorgesteld om in Bihać dezelfde oplossing als voor Sarajevo (terugtrekken van zware wapens uit een bepaalde zone op straffe van luchtaanvallen) te gebruiken. Er waren echter twee cruciale verschillen die een Sarajevo-oplossing onmogelijk maakten: de grenzen van het veilige gebied rondom Bihać waren nooit precies getrokken en er waren geen grondtroepen om de NAVO-vliegtuigen naar hun doel te leiden. Men zou dus niet kunnen bepalen of grenzen overschreden werden en men zou er ook niet tegen op kunnen treden. De VR had het daarom aan UNPROFOR en de NAVO overgelaten om een oplossing te vinden.

De NAVO en UNPROFOR gingen aan de slag om een oplossing te vinden.

Vooraf aan de NAVO-raad probeerde de VS steun te verwerven voor het stoppen van het Servisch offensief door middel van een 'stabilisatieplan'. De VS wilde daartoe onder meer dat Servische strijdkrachten in Bosnië en Kroatië gebombardeerd konden worden (hetgeen voorgesteld was door een NAVO-

commandant en werd afgewimpeld door de VN); dat Servische vliegtuigen tot in Kroatië achtervolgd en neergeschoten konden worden bij schendingen van het vliegverbod; en dat men het vooraf eens werd over de vraag welke acties vergelding tot gevolg zouden hebben.

Op de vergadering van de Noord-Atlantische Raad op 24 november werd het plan besproken. Het bestond uit drie punten:

- (1) de 'safe area' werd vergroot en de grenzen duidelijk getrokken;
- (2) alle Servische eenheden zouden teruggetrokken moeten worden op straffe van onbeperkte luchtaanvallen; en
- (3) het gebied zou gedemilitariseerd blijven en onder de supervisie van een licht bewapende internationale politiemacht komen te staan.

Militair optreden om het offensief te stoppen, werd verworpen onder leiding van het Verenigd Koninkrijk (VK), Frankrijk en Duitsland. Ze wezen er op dat de taak van de NAVO het ondersteunen van de VN was, niet het voeren van een oorlog. Er werd ook aangevoerd dat de (onbekende) grenzen van de veilige zone nog niet bereikt zouden zijn.

Over het plan zelf kon men het wel eens worden, maar toen duidelijk werd dat geen van de landen bereid was om de vereiste grondtroepen te leveren voor de uitvoering ervan, werd besloten het door te sturen naar de VN.

De volgende besluiten werden wel genomen:

- de NAVO verklaarde zich bereid op verzoek van UNPROFOR ook anderen dan de Bosnische Serviërs aan te vallen, indien de veilige zones of VN-personeel zou worden bedreigd;
- de NAVO verklaarde zich bereid om het luchtwapen in te zetten bij een aanval op elke veilige en zware wapens vrije zone, waarbij de wapens, eenheden, verbindings- en bevoorradingsinrichtingen van de aanvaller als doelen aangemerkt konden worden (de VR ging daar later mee akkoord);
- de NAVO verklaarde zich bereid om - in overleg met Kroatië - op te treden tegen vliegtuigen die vanaf Kroatisch grondgebied veilige zones aanvallen.

In het communiqué van de NAVO stond uiteindelijk niets over het stoppen van het Servisch offensief. SG Claes was erg

teleurgesteld, maar wees er op dat de bondgenoten hun neutraliteit niet wilden prijsgeven.

De RF reageerde op de NAVO-vergadering en de afgelaste luchtaanval boven Bihac (zie daar) met ongekend felle kritiek op de VS voor het zich terugtrekken uit de operatie Sharp Guard (zie infoscoop nr. 30) en op de NAVO, die veel te actief werd. Kozyrev dreigde met het uitspreken van een veto over het stabilisatieplan en zei dat de NAVO slechts in het uiterste geval nieuwe luchtacties tegen de Bosnische Serviërs zou mogen ondernemen. Hij waarschuwde nogmaals tegen eenzijdig optreden en zei dat de NAVO niet los van de Vn mocht opereren. Hij eiste een rapport over de veiligheid van de blauwhelmen van Boutros-Ghali, die hij later ook een brief schreef. In die brief stelde hij voor de doelen van de luchtacties te beperken tot het beschermen van VN-troepen en riep hij op geen veranderingen aan te brengen in het mandaat, omdat dat alleen tot verdere escalatie zou leiden. Hij eiste in de brief tenslotte een rapport van de Sg over de situatie in de Bihac-enclave en over het concept 'veilig gebied'. De houding van Rusland en de participatie van diens troepen in Unprofor zou er vanaf hangen. Het VK had kort daarvoor herhaald dat het zijn troepen zou terugtrekken als het geweld zou escaleren of als het wapenembargo zou worden opgeheven.

Generaal Rose maakte op een persconferentie duidelijk dat de VN alleen zou ingrijpen in Bihac als burgers direct aangevallen zouden worden. Hij wilde beide partijen aan de onderhandelingstafel zover krijgen dat ze een staakt-het-vuren overeenkomst zouden tekenen. Om dit mogelijk te maken wilde hij juist de grenzen van de veilige zone verkleinen. "I'm sure Mladic is very pleased", aldus een teleurgestelde VN-beambte. "We are in disarray, like the Security Council and the North Atlantic Council. Now that they more or less have the green light from Nato that the 'safe area' is meaningless, the Serbs can gobble up the whole area, as they like" (Time 26/11).

De moslims gingen in de onderhandelingen met Akashi uiteindelijk akkoord met een gewijzigde versie van het stabilisatieplan, maar de Bosnische Serviërs reageerden daar niet op (zie Bihac).

De VR veroordeelde de schendingen van de veilige zone door de Bosnische Serviërs in de sterkste termen en drong aan op terugtrekking

en een onvoorwaardelijke wapenstilstand, maar ondernam niets. Rusland drong aan geen geweld tegen de Bosnische Serviërs te gebruiken.

Door de verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden en het Senaat werd het Bosnië-beleid van de VS een binnenlands politiek instrument, waarmee de republikeinen de regering een pootje konden lichten. De republikeinen wonnen de verkiezingen. Zij staan onder meer op het standpunt dat het wapenembargo tegen de moslims opgeheven moet worden.

De republikeinse leider in het senaat, Robert Dole, veroorzaakte een hoop irritatie door een serie provocerende uitspraken. Hij vond dat er robuuster opgetreden moest worden tegen de Bosnische Serviërs en zei dat de Britten daarbij het grootste struikelblok waren: "They are the ones who want to do absolutely nothing" (Time 28/11). Hij bekritiseerde verder het Engels-Britse concept van een veilige haven, dat onwerkbaar zou zijn. Hij trok verder het leiderschap van Rose en Akashi in twijfel en sprak van een complete ineenstorting van de NAVO. Het beleid van de VN tastte de geloofwaardigheid van de NAVO en de VN zelf aan. Hij pleitte voor het terugtrekken van de blauwhelmen en voor het desnoods unilateraal opheffen van het wapenembargo en dreigde met het dichtdraaien van de geldkraan naar de VN. De Britse minister Rifkind antwoordde hem dat dergelijke kritiek niet geleverd kan worden door mensen, wiens land zelf geen soldaat ter plaatse heeft.

Het Bosnië-beleid van de Amerikaanse regering nam onderwijl een nieuwe dramatische wending. In den beginne was men gecommitteerd aan het gezamenlijk uitgezette NAVO-beleid en de VN-resoluties. Vervolgens trok men zich terug uit de operatie Sharp Guard ter handhaving van het wapenembargo en ging men min of meer openlijk de moslims in ieder geval politiek ondersteunen. De VS was de inactie beu. De NAVO-bondgenoten kregen tot in de lente van 1995 de tijd om een diplomatieke oplossing te vinden, als dat mislukte zou de VS het wapenembargo tegen de moslims opheffen ongeacht de consequenties. De bondgenoten probeerden de VS duidelijk te maken dat een diplomatieke oplossing er nooit zou komen zolang als de VS niet één lijn trok met de andere bondgenoten (zodat de strijdende partijen de bondgenoten niet uit elkaar zouden

kunnen spelen). De VS was bezig de NAVO, een van de fundamenten van het veiligheidsstelsel, onderuit te halen.

Onder invloed van de gebeurtenissen op het slagveld in Bihac en de argumenten van de bongenoten, draaide de VS weer bij. Minister Perry van defensie gaf toe dat luchtacties niets konden oplossen en zei dat een militaire oplossing voor het conflict in wezen niet bestond. Deze kreet werd door alle gremia nog eens duidelijk herhaald. Hij zag geen mogelijkheid voor de moslims om het hen toegedeelde terrein op de Bosnische Serviërs te veroveren. De Bosnische Serviërs waren heer en meester.

De VS besloot na een paar dagen crisisberaad in plaats van militair optreden de morele gelijkwaardigheid van de partijen in de Bosnische oorlog, die men nu als een burgeroorlog (in plaats van een 'war of aggression') zag. De prioriteiten zouden zijn:

- (1) het dichten van de kloof in de NAVO;
- (2) het voorkomen van escalatie; en
- (3) het intact houden van de territoriale integriteit van Bosnië.

Als gevolg van de nieuwe opstelling liet de VS het stabilisatieplan vallen en ging zelfs akkoord met het belonen van de FRJ voor zijn inspanningen (zie onder). Op de NAVO-bijeenkomst van 1 december werkte Christopher hard aan het herstel van de transatlantische solidariteit. Om de schade die Dole had gedaan goed te maken noemde men zelfs het VK de belangrijkste bondgenoot van de VS.

De Amerikaanse regering bleef van mening dat het wapenembargo opgeheven zou moeten worden, maar wilde het embargo niet unilateraal opheffen, in tegenstelling tot het Congres, dat de regering daartoe kan proberen te dwingen. De VS ontving nog steun van de Duitse regeringspartij de CDU, die op haar partijcongres een motie aannam waarin gesteld werd dat het wapenembargo opgeheven diende te worden. Dit kwam alleen wat laat, omdat de Amerikanen nu veel minder nadruk legden op het opheffen van het embargo en veel meer op het vinden van een diplomatieke oplossing. Pas als dat mislukt zou men weer gaan denken over het opheffen van het wapenembargo. Ook Frankrijk dat zich eerst hard had gemaakt voor het verdedigen van het veilige gebied, legde, na interventie van president Mitterand en premier Balladur, meer nadruk op de vredesdiplomatie.

De VS stuurde op 26 november 3 marineschepen - de USS Nassau, de USS Gun-

ston Hall en de USS Ponce - naar de Adriatische Zee ter ondersteuning van de VN-militairen en de NAVO-luchtacties. Eerst was het niet duidelijk wat de VS daarmee wilde, maar minister Perry verklaarde later dat zij alleen ingezet zouden worden bij een eventuele evacuatie van het VN-personeel, hetgeen in dezelfde periode bediscussieerd werd (zie onder).

De VN verkeerde in Bosnië verkeerde inmiddels in een grote crisis: het Bihac-offensief ging door, VN-militairen waren gegijzeld, er waren diverse schietincidenten, alle benzine-konvoeien werden tegengehouden waardoor UPROFOR zijn taak niet kon uitvoeren en er waren luchtafweerraketen opgesteld die de NAVO-vliegtuigen en VN-voedselvliegtuigen bedreigden. Door het geharrewar was de NAVO bijna uiteengevallen. Men naderde aldus het punt waarop UNPROFOR zinloos werd, tenzij iedereen weer aan de onderhandelingstafel terugkeerde. Er werd daarom een nieuwe poging om het plan van de contactgroep aan de man te brengen gelanceerd en tegelijkertijd begon men evacuatieplannen te maken voor UNPROFOR voor het geval dat het geweld nog verder zou escaleren.

De diplomaten van de contactgroep begonnen op Russisch initiatief te werken aan een nieuw vredesinitiatief. Om het vredesplan van de contactgroep nieuw leven in te blazen werden tot enige wijzigingen voorgesteld: de Bosnische Serviërs zouden confederatieve banden met Servië mogen aangaan, indien ze een staakt-het-vuren en het vredesplan zouden accepteren. De RF drong daarnaast aan op verdere verlichting van de sancties tegen de FRJ als beloning voor hun medewerking.

Uit diplomatieke kringen bleek dat de VS reeds met tegenzin akkoord was gegaan met de concessie van de confederatieve banden: men wilde wel confederatieve banden toestaan, mits dat in de praktijk niet betekende dat er een Groot-Servië zou ontstaan. De RF reageerde positief op de Amerikaanse koerswijziging. De Fransen en Duitsers waren reeds van mening dat de Bosnische Serviërs confederale banden met Servië moesten worden toegestaan. Over het verzachten van de sancties tegen de FRJ was men het niet eens: de VS stond weliswaar uit humanitaire overwegingen gasleveranties toe aan de FRJ, maar de Westerse landen wilde Milosevic niet zonder voorwaarden belonen. De

uitkomst was dat Servië de onschendbaarheid en onafhankelijkheid van Bosnië moest erkennen en - als Karadzic het vredesplan accepteerde - dan pas zouden de sancties tegen de FRJ verzacht mogen worden.

Het werd op 28 november voorgelegd aan Milosevic. Diplomaten van de contactgroep zouden het plan gaan voorleggen aan de Bosnische regering en aan de Bosnische Serviërs. De Bosnische regering was woest over de Amerikaanse koerswijziging en over geruchten dat het vredesplan zou worden bijgesteld. Tegenover Ejup Ganic, de president van de Moslim-Kroatische Federatie, hielden de diplomaten vol dat het vredesplan niet gewijzigd zou worden, terwijl iedereen eigenlijk al wist dat er nieuwe concessies gedaan zouden worden.

Boutros-Ghali intervenieerde in een poging om het vredesplan aan de man te brengen en de enorme problemen van UNPROFOR op te lossen door besprekingen met de Bosnische Serviërs en met de Bosnische regering te voeren (zie Bosnië-Hercegovina Politiek). Dat liep op niets uit.

Op de vergadering van de Contactgroep op 2 december werd een Frans-Duits initiatief gepresenteerd, dat twee "verduidelijkingen" (concessies) bij het vredesplan bevatte:

- De Bosnische Serviërs zouden het recht krijgen om een confederatie te vormen met Servië, net als de Moslim-Kroatische Federatie dat mag doen met Kroatië; en
- na acceptatie van het plan, hoeft men (lees: de Bosnische Serviërs) zich niet direct terug te trekken uit de gebieden die volgens het plan niet zijn toebedeeld, maar volgt een periode van drie maanden waarin bilaterale onderhandelingen tussen de Bosnische Serviërs en de Moslim-Kroatische Federatie kunnen worden gevoerd over landruil.

Kinkel benadrukte echter dat de Bosnische Serviërs alleen confederale banden mochten aangaan, als allen (inclusief de Moslims en de Kroaten) ermee instemden. Wijzigingen van de kaart werden niet uitgesloten, maar de verdeelsleutel zou gehandhaafd blijven. Op de vergadering maakten de VS en de RF zich wederom hard voor respectievelijk het opheffen van het wapenembargo en het verzachten van de sancties tegen de FRJ.

De eerste concessie in het Frans-Duits plan werd aangenomen. Het bleef onduidelijk wat

men van de tweede vond. In een verklaring na afloop stelde de contactgroep dat de territoriale interiteit van Bosnië gehandhaafd moest blijven (hetgeen nog al tegenstrijdig is met de eerste concessie) en riep op tot een onmiddellijk bestand voor de regio Bihać en de terugtrekking van de Serviërs uit het veilige gebied. Belgrado zou de grenzen van alle nieuwe staten van voormalige Joegoslavië moeten erkennen en het plan geaccepteerd moeten krijgen voordat de sancties verzacht zouden worden. De ministers van buitenlandse zaken Hurd (VK) en Juppé (Frankrijk) gingen op persoonlijke titel naar Belgrado om de steun van Milosevic te krijgen voor het plan. Het bezoek werd bijna afgelast omdat de VS stelselmatig weigerde Milosevic te belonen, maar uiteindelijk ging de VS toch door de bocht.

Rusland trad weer op als hoeder van de Servische belangen en sprak op een bijeenkomst van de VR op 2 december zijn veto uit over een resolutie waarin het overbrengen van brandstof van Servië naar legereenheden in Kroatië en Bosnië werd verboden. Volgens Russische ambassadeur zou het "onlogisch en politiek ontoelaatbaar" zijn, omdat het de pogingen om de FRJ te bewegen de Bosnische Serviërs onder druk te zetten zou schaden.

Op de CVSE-conferentie in Boedapest van 5 december stond de vraag hoe men de Bosnische oorlog zou moeten oplossen hoog op de agenda. Kroatië en Bosnië spoten hun gal over de internationale gemeenschap. De ambassadeurs van beide landen wilden dat de conferentie de Bosnische Serviërs zou veroordelen voor hun offensief tegen het veilig gebied Bihać. De hele conferentie mislukte uiteindelijk. Rusland sprak een veto uit over de voorgestelde Bosnië resolutie: men ging er niet mee akkoord dat de Bosnische Serviërs werden veroordeeld, waarschijnlijk omdat het Westen niet bereid was de sancties tegen de FRJ verder te verlichten.

Zoals gezegd, begon men de evacuatie van het VN-personeel te bespreken en te plannen. In eerste instantie gebeurde dit om meer armslag te krijgen voor het uitvoeren van luchtacties boven Bihać, maar gaandeweg verslechterde de situatie dusdanig dat men dacht aan het opdoeken van de hele operatie.

Al gauw bleek het volgende:

- om al het VN-personeel te evacueren zou men minstens vijf maanden nodig

hebben, aldus de onder-SG voor peace-keeping Kofi Annan;

bij een evacuatie in vijandige sfeer zou een NAVO-strijdmacht van rond de 20.000 man nodig zijn. In dat geval zouden Amerikaanse grondtroepen vereist zijn en zouden slachtoffers waarschijnlijk onvermijdelijk wezen;

Volgens de NAVO, die bezig was contingency-plannen te ontwikkelen - vertrek in vijandige sfeer, vertrek in normale omstandigheden en gehaast vertrek met achterlating van de gehele uitrusting - zou het vertrek sneller kunnen.

De VS verklaarde dat het ernstig in overweging zou nemen om troepen te leveren bij een evacuatie. Dee Dee Myers zei dat het bijna zeker was dat Amerikaanse troepen betrokken zouden zijn bij een eventuele evacuatie. President Clinton scheen daar in principe mee akkoord te zijn gegaan. Dole zei overigens dat hij tegen het sturen was van troepen naar een regio waar geen Amerikaanse belangen op het spel staan.

Er zouden 10.000 tot 20.000 goed uitgeruste NAVO-troepen nodig zijn en luchtsteun. Er werd gesproken van een Amerikaanse participatie van "at least two combat divisions, backed up by battle tanks and heavy artillery". De 2000 mariniers op de Adriatische Zee waren daar niet goed voor uitgerust. De inzet van het Rapid Reaction Corps van de NAVO en NAVO-luchtoperaties vanuit Napels zouden deel zijn van het plan voor evacuatie in vijandige sfeer. Split en Sarejevo zouden de belangrijke plaatsen zijn. De Britten zouden reeds eigen evacuatie plan hebben en zouden zich zonodig vechtend een weg kunnen banen.

Het zou de bedoeling zijn om een grote safe area te maken in Centraal Bosnië als verzamelpunt voor een gefaseerde evacuatie. Wat de routes van daar naar de Adriatische Zee betreft zouden er vier opties zijn: route Triangle en Square (tussen Vitez en Duvno), Gannet (door Jablanica en Mostar) en Albatross (door Bugojno en Kupres naar de Adriatische Zee).

Mogelijke obstakels bij een evacuatie van het VN-personeel zouden zijn:

- de plaatselijke bevolking (men heeft slechts een handvol vrouwen en kinderen nodig om de VN het vertrek te beletten);
- het feit dat de verschillende VN-contingenten samen niet als één kunnen opereren; en

- aanvallen van de verschillende strijdende partijen.

Evacuatie van de moslim-enclaves zou met name problematisch worden. Volgens de Britse krant Time, was het meest waarschijnlijke dat de VN zou vertrekken met achterlating van alles behalve ruzzakken, wapens en militaire communicatie-apparatuur. In dat geval zou men meer dan 1 miljard dollar aan materiaal achter moeten laten of vernietigen. Een andere optie zou een air lift zijn. De nadelen daarvan zijn dat men dan erg kwetsbaar is voor aanvallen vanaf de grond en dat men honderden gepantserde voertuigen zou moeten achterlaten.

De NAVO kondigde 2 december aan dat het Duitse Tornado-jagers wilde inzetten bij de operatie Deny Flight voor het bestrijden van Servische luchtafweergeschut. De Duitse oppositie was tegen het verzoek. Minister Kinkel zei dat het verzoek nog een goed overwogen moest worden, gezien de geschiedenis van Duitsland en de Balkan. Duitsland zei uiteindelijk toe, zonder te specificeren wanneer de vliegtuigen geleverd worden.

De NAVO sprak begin december in Brussel en Napels geruchten tegen dat de NAVO het vliegverbod niet meer handhaaft of dat het zijn patrouille-schema's had aangepast om botsingen met Servisch luchtdoelraketten te voorkomen. Kolonel Mervelt, een UNPROFOR-woordvoerder zei echter dat controle op het vliegverbod "niet plaatsvindt boven Bosnië, maar wel plaatsvindt". De Bosnische Serviërs beheersen dankzij een leverantie van SA-6 raketten het grootste deel van het luchtruim en volgen de NAVO-vliegtuigen overal. Alhoewel NAVO-vliegtuigen onder orders staan om aan te vallen als ze worden "aangestraald", besloot men geen represailles te nemen vanwege de onderhandelingen over de gegijzelde VN-militairen.

Tadeusz Mazowiecki, de speciale VN-rapporteur inzake de rechten van de mens, dreigde op 3 november zijn werk te staken als de VN de daarvoor benodigde financiële middelen niet ter beschikking wilde stellen. Hij heeft drie kantoren: in Zagreb, Sarajevo en Skopje. Belgrado stond hem geen ruimte toe. Hij wil een vierde kantoor openen in Mostar. Hij heeft in totaal zestien medewerkers, waarvan er slechts vijf door de VN worden

betaald en de rest door de Soros-foundation, die er volgend jaar mee stopt. Mazowiecki heeft ook individuele VN-leden gevraagd bij te dragen. Nederland heeft een kwart miljoen ter beschikking gesteld. Om het gat te vullen is echter 2,5 miljoen gulden nodig.

VN-TRIBUNAAL:

Richard Goldsteine, de Zuid-Afrikaanse hoofdaanklager van het VN-Tribunaal kondigde aan dat het Tribunaal vanaf 1995 acht tot tien processen zal voeren. Zelfs als men zich beperkt tot de meest flagrante gevallen waarin de mensenrechten werden geschonden, is dat een uiterst bescheiden doel.

Men streeft naar negen onderzoeksteams, omdat er eerder te veel dan te weinig informatie uit het voormalige Joegoslavië is om te verwerken.

Naast de reeds eerder vermeldde problemen bij het uitoefenen van zijn taak (zie infoscoop nr. 28 en 30), wordt het Tribunaal geconfronteerd zogenaamde "policy crimes". Misdaden die uitgevoerd werden als onderdeel van beleid. Men moet dan de verantwoordelijke voor de vaststelling van het beleid zien te vinden. Goldsteine zei overigens nog geen "führende Hand" ontdekt te hebben. De huidige onderzoeken richten zich op de etnische zuiveringen.

Het Tribunaal is door de VN ook aangewezen als Rwanda-Tribunaal. Volgens Goldsteine, die ook als hoofdaanklager in het Rwanda-Tribunaal is aangewezen, zal het werk van dit laatste Tribunaal makkelijker en eerder afgerond zijn, al was het alleen maar omdat de oorlog in Rwanda is afgelopen. De taakverzwarende zou de efficiëntie van het gedeelte dat zich met Joegoslavië bezig houdt niet aantasten.

Op 22 november werd Refic Saric, een Bosnische Moslim in Kopenhagen veroordeeld tot acht jaar celstraf voor het doodmartelen van krijgsgevangenen in het Kroatische concentratiekamp Dretlej, bij Mostar.

In de Servische stad Sabac begon op dezelfde dag een proces tegen de broers Dusko en Vojin Vuckovic, die verdacht worden van moord, verkrachting, roof en illegaal bezit van wapens tijdens de etnische schoonmaak in noord-oost Bosnië in 1992. Beiden waren lid van de paramilitaire groep "Yellow Wasps". In Beli Manastir, de bestuurlijke hoofdstad van Baranja (de UNPA-oost), was een proces begonnen

tegen een echtpaar, Dusan en Jagoda Boljevic, die beschuldigd worden van moord op 18 burgers. De slachtoffers waren Kroaten, Moslims en Hongaren. De Servische autoriteiten in Servië, Kroatië en Bosnië erkennen het Internationaal Tribunaal in Den Haag niet.

NEDERLANDSE VN-MILITAIREN

Er vonden gedurende de beschreven periode enkele organisatorische wijzigingen plaats met betrekking tot de Nederlandse deelname aan UNPROFOR en de Nederlandse regering deel nog enkele uitspraken over het sturen van troepen naar de Bihac-regio en over het oplossen van de Bosnische oorlog. Het grootste nieuws was uiteraard de gijzelingen van 102 Nederlandse VN-militairen.

Nederland kondigde op 22 november aan dat het vier F-16s terugtrok uit Villa Franca, aangezien Spanje met 8 F-18s ging deelnemen aan Deny Flight. Daags erna bleek daarnaast dat België bereid was om in samenwerking met Nederland deel te gaan nemen aan Deny Flight. De Nederlandse vliegtuigen waren ook actief bij de luchtaanvallen van de NAVO. Zes Nederlandse F-16s deden mee aan de aanval op Udbina en twee Nederlandse F-16 fotoverkenners namen deel aan het bombardement van 22 november op de SAM-stellingen.

Nederland overwoog ook om de basis in Lucavac te sluiten en het Support Command te verplaatsen naar een plaats die beter zou aansluiten op de lijn Split-Sarajevo-Srebrenica.

Minister Voorhoeve zei op 22 november dat de regering zou onderzoeken of "onder de zorgwekkende ontwikkelingen in en rondom de enclave Bihac het eerder genomen besluit tot stationering van Nederlandse troepen daar uitvoerbaar en verantwoord is". De Nederlandse verkenners, die naar Zagreb waren uitgeweken konden het gebied nog altijd niet in en werden terug gestuurd naar de Sapna-duim. Men verwachtte dat men niet voor half januari aan de humanitaire taak zou kunnen beginnen. Rond de jaarwisseling zou het twaalfde bataljon van de luchtmobiele brigade afgelost worden door het dertiende en deze operatie zou een eerdere inzet onmogelijk maken. In principe wilde de Nederlandse regering nog steeds troepen sturen vanwege de zich verslechterende humanitaire situatie, maar half januari zou men

opnieuw overwegen of de taak uitvoerbaar zou zijn en of andere landen bereid zouden zijn om constructief bij te dragen aan de vredesmacht.

EU-Commissaris en oud-minister van buitenlandse zaken Hans van den Broek zei op 24 november dat het moment kan komen dat het wapenembargo wat Nederland betreft opgeheven moet worden. De Nederlandse regering distantieerde zich echter van zijn opmerkingen: het opheffen van het wapenembargo zou gelijk staan aan het opheffen van het onderhandelingsproces.

Over dit onderhandelingsproces was men in Nederland niet tevreden. Minister Van Mierlo zei naar aanleiding van de besprekingen om het vredesplan van de contactgroep nieuw leven in te blazen: "Er is een duidelijke wijziging in het denken van de landen in de C-groep. Vanuit een zogeheten realiteitsbesef wordt gewerkt aan veranderingen en toevoegingen van het vredesplan". Van Mierlo was bang dat de NAVO-landen grote concessies aan de agressors gingen doen door confederatieve banden met Servië aan de Bosnische Serviërs toe te staan. Het akkoord gaan met confederale banden tussen de Bosnische Serviërs en Servië noemde hij "het opgeven van de territoriale integriteit van Bosnië". In feite zou men op die manier een Groot-Servië toestaan. Daarmee zou de internationale gemeenschap erkennen dat het een nederlaag had geleden en Van Mierlo vroeg zich daarom af of alle middelen wel waren uitgeput.

"De indruk heerst dat de NAVO nog één diplomatieke poging doet om vrede te bewerkstelligen in Bosnië. Mislukt ze, dan lijkt een terugtrekking van de VN-vredesmacht zeker", aldus Van Mierlo. Hij was het wel eens met de andere landen dat de NAVO weg moet uit Bosnië als ze haar taak niet kan uitvoeren en hetzelfde geldt voor Unprofor.

Een bezoek van een delegatie van de Kamercommissie voor Defensie werd op 29 november door VN afgezegd, omdat men niet in kon staan voor de veiligheid van de kamerleden. Het CDA en de VVD wilden praten over terugtrekking van troepen, de PvdA, D'66 en Groenlinks vonden echter dat daar een verkeerd signaal van zou uitgaan naar de strijdende partijen. Zij wilden dat het falen van de verdediging van de 'safe havens' besproken zou worden. De Kamer steunde de regering in het niet terugtrekken van de Nederlandse VN-militairen.

Volgens minister Voorhoeve was de steunaanvraag voor de in de val gelopen patrouille in Srebrenica afgewezen vanwege het Servisch luchtdoelgeschut bij Sarajevo.

Op 27 november werden twee groepen - zeventig verlofgangers en tweëndertig Nederlanders bij een KL III konvooi - gegijzeld door de Bosnische Serviërs. In Nederland leidde dit tot grote bezorgdheid bij de familie en vrienden van de betrokkenen. Nederlandse regering toonde zich bezorgd en organiseerde informatiebijeenkomsten voor de betrokkenen. De crisisstaf in Den Haag ondernam allerlei pogingen om zoveel mogelijk informatie te achterhalen, in contact te komen met de gijzelaars en om onderhandelingen op te starten met de Serviërs. UNPROFOR weigerde overigens het woord gijzelingen in de mond te nemen.

De groep bij het KL III konvooi werd volgens de Bosnische Serviërs voor hun eigen veiligheid overgebracht naar een schoolgebouw in Papraca, tien kilometer ten zuid-westen van Zvornik, waar ook een Servische brandstofpost staat. Ze kregen te eten en te drinken en hadden elk uur contact met Lucavac. Ze werden ook niet ontwapend, maar mochten zelfs wacht lopen.

Op 29 november zei generaal Mladic dat hij de Nederlandse VN-militairen zou laten vertrekken. De daarop volgende dagen zaten zij echter nog steeds vast. Met de groep van zeventig had Nederland in eerste instantie helemaal geen contact. Op 1 december ontving men echter een fax van hen, waarin stond dat zij in de buurt van Zvornik werden vastgehouden en het goed maakten. In de ochtend van 2 december werden de zeventig vrijgelaten. Generaal Mladic zelfs kwam - zo begreep men achteraf - op bezoek bij de groep van zeventig op de dag dat ze vertrokken. Hij reed in een gestolen overgespoten Nederlandse mercedes. Via Zagreb gingen de Nederlanders naar Schiphol waar ze feestelijk onthaald werden. Een arts, psycholoog, aalmoezenier en een maatschappelijk werker stonden gereed om bijstand te verlenen. Enige dagen later zou ook de andere groep vrijgelaten worden.

De VVDM en de AVMN kondigden aan dat zij dienstplichtigen zouden gaan aanraden om te weigeren om naar Bosnië te gaan. De AVNM voegde er aan toe dat zij vond dat

dienstplichtigen in Bosnië het recht moesten hebben om vervroegd terug te keren.

ERNSTIGE INCIDENTEN

Naast de gijzelingen vond nog een serie ernstige incidenten plaats. Hieronder worden slechts enige incidenten beschreven. Het zou te ver voeren om ze allemaal te noemen.

Op 20 november werden twee Britse VN-militairen neergeslagen door Servische militairen, nadat een konvoi van zeven voertuigen bij een checkpoint werd tegengehouden. Twee Britse VN-vrouwen werden slachtoffer van ongewenste intimiteiten.

De Bosnische Serviërs dwongen op 23 november verschillende ongewapende VN-waarnemers - een Tjech, een Bengaal en een Jordaniër - om op de startbaan van een militair vliegveld te gaan liggen als menselijke schilden tegen NAVO-luchtaanvallen.

Op 25 november schoten de Bosnische Serviërs een raket af op Britse Tornado-toestellen. De NAVO wilde daarop een luchtaanval uitvoeren, maar deze aanval ging niet door.

Op 1 december voerden Bosnische Servische commando's een aanval uit op een Oekraïense waarnemingspost in de RSK, waarbij negen VN-militairen werden ontvoerd.

Op 2 december werd een Brits leger voertuig geraakt door een directe treffer van een mortier granaat van de Bosnische Serviërs op de route Gannet bij Mostar. Niemand werd gewond en het voertuig bleef rijden.

De Bosnische Serviërs dreigden op 2 december een Canadese VN-basis in Visoko te gaan beschieten.

BALKAN

HONGARIJE

NTR

ROEMENIË

President Ilesu was op 29 november

gast spreker op de vergadering van het WEU-parlement in Parijs. Hij waarschuwde dat het conflict in het voormalige Joegoslavië het gevaar van een algemeen Europees conflict in zich verborg en drong aan op een politieke oplossing.

ALBANIË

Op de CVSE-conferentie in Boedapest werd onder meer een voorlopig rapport van Max van der Stoel - de Hoge Commissaris van de Nationale Minderheden - over de situatie van de Griekse minderheid in Albanië besproken. In het rapport schrijft Van der Stoel onder andere dat hij geen sporen van discriminatie van de Griekse minderheid had gevonden. De wijze waarop de religie en het onderwijs voor de minderheid wordt eerbiedigd door de Albanese regering achtte hij bevredigend, al gaf hij wel enige suggesties voor de verbetering daarvan.

De Griekse pers haalde fel uit naar het rapport dat het "ongebalanceerd pro-Berisha" noemde. Waar de Griekse pers met name moeite mee had was dat er in het rapport geen melding werd gemaakt van het proces tegen de vijf leden van Omonia. Volgens de Grieken was dat een puur politiek proces, hetgeen de Poolse CVSE-waarnemer bij het proces, Andrzej Zeplinski, bevestigde. In het rapport werd verder de Albanese kritiek op de behandeling van de Albanese minderheid in Griekenland verwoord. De Griekse regering reageerde beduidend minder kritisch. Het rapport werd door minister van buitenlandse zaken Papoulias "diplomatiek" genoemd. Dit is waarschijnlijk het gevolg van een toenaderingspoging onder leiding van Italië en Van der Stoel. Papoulias zei dat Griekenland geduld betracht.

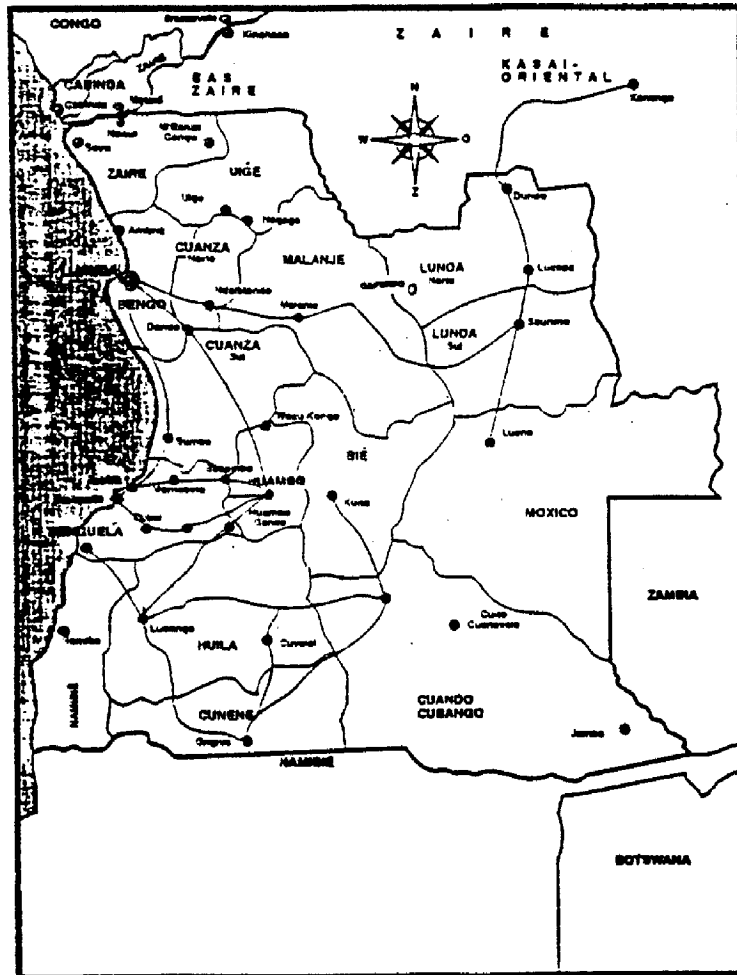
Het Albanese parlement heeft op 25 november - ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van de bevrijding van de Duitse bezetter op 28 november - een amnestiewet aangenomen, waarmee aan 225 gewone criminelen amnestie werd verleend. De vijf Omonia leden werden, evenals Nexhmije Hoxha, Ramiz Alia, Fatos Nano (socialistische partij), tot teleurstelling van velen van amnestie uitgesloten. Waarnemers hadden verwacht dat Berisha de vijf Omonia leden gratie zou verlenen.

BULGARIJE

NTR

BIJLAGE 2

Overzichtskaart Angola

COLOFON

INFO-SCOOP

Is een tweewekelijkse uitgave
van

101 MIDCie
Simon Stevinkazerne
MPC 13 D
Postbus 9012
6710 HC Ede

Telefoon:

ptt 08380 - 83056
mdtn 678 - 3056
fax 678 - 3057

Redactie:

maj L. Hakvoort
luit Mori
vdg Grootendorst

Vormgeving:

101 MIDCie

INFO-SCOOP wordt verzonden aan de secties 2 van bataljons en brigades alsmede al die onderdelen van de krijgsmacht welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.

Zij die INFO-SCOOP nog niet ontvangen maar dit wel wensen kunnen hierover contact opnemen met 101 MIDCie op bovenstaand telefoonnummer onder opgave van redenen waarom zij INFO-SCOOP wensen te ontvangen.